

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels) die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd. Aan de geabonneerden in de Nederlandsche Overzeesche Bezittingen, wordt de Jaargang, uit hoofde van de 40 pCt. rabat voor transport-, assurantie- en commissie-gelden, tegen de betaling van f 8,50 afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtwijz aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Directeur, den kapitein VAN RIJNEVELD, van de rijdende artillerie, te Breda, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

NOTITIEN

VAN EENIGE BIJZONDERHEDEN DER DOOR DE ENGELSCHE EN FRANSCHE TROEPEN GEVOERDE BELEGERINGEN VAN SPAANSCH E VESTINGEN, IN DE JAREN 1808—1813.

(Vervolg van N°. 2.)

Belegering van Tortosa door de Fransche troepen in 1810—1811.

Na Lerida en Mequinenza (1) veroverd te hebben, ontving de generaal *Suchet* de opdracht, om Tortosa te belegeren. Het was voor het Fransche leger van groot belang, zich van deze plaats meester te maken, aangezien zij, nabij de monding van den Ebro en op den grooten weg van Valencia naar Barcelona gelegen, tot steun- en verbindingspunt der beide Spaansche legerkorpsen in Kataloniën en Valencia zou kunnen dienen. Om Kataloniën te vereenzelvigen, moest Tortosa, het koste wat het wilde, genomen worden. *Macdonald* zou met zijn legerkorps het beleg beschermen. Lerida en Mequinenza werden de beide depôt-plaatsen waarin het benodigde voor het beleg vereenigd en voorbereid werd, en waar de generaal *Valée*, als kommandant der artillerie, en de generaal *Rogniat*, als kommandant der genie, werkzaam waren.

Tortosa werd op den 15^{den} December 1810 berend. De vestingwerken waren in goeden staat, met 170 vuurmonden bewapend en door 11000 soldaten, onder de bevelen van den generaal grave *Alacha*, verdedigd. Het aantal inwoners beliep ongeveer 10,000 zielen; allen vast besloten, om deze vesting, even als zulks te Gerona geschied was, te helpen verdedigen.

Het eerste werk waardoor dit beleg eene merkwaardige inleiding verkreeg, was het verwijden en berijbaar maken voor het park, van een voetpad, dat van Caspe en Mequinenza tot in de omstreken van Tortosa leidde. Deze arbeid geschiedde in eenen kalen rotsgrond van 50 mijlen lengte, onder het be-

(1) Het beleg der laatstgenoemde plaats levert weinige of geene bijzonderheden op; het duurde slechts zeven dagen.

stuur van den generaal *Rogniat*. Daartoe werden gebezigd: 5 officieren der genie, vier kompagnien sappeurs (gemiddeld 88 man) en 120 linie-soldaten.

Het eigenlijke belegerings-korps was zamengesteld uit:

- 10246 man infanterie.
- 1615 " artillerie, met 53 officieren en 1516 paarden.
- 521 " genie-troepen, 14 officieren en 114 paarden.

De zamenstelling van het belegerings-park, door den generaal *Valée*, destijds reeds als een der kundigste artillerie-generaals van het fransche leger bekend, verordend, laten wij hier volgen, als eene artilleristische geschiedkundige bijzonderheid:

Vuurmonden.	Metalen belegerings kanons	}	van 24 ℞.	12
			" 16 —	8
			" 12 —	8
	" Houwitsers	}	belegerings- van 8 d ^m	2
			veld- " 6 —	8
	Mortieren.	}	van 12 d ^m . gewone.	2
			" 10 " {gewone.	2
			" " {à la Gomer.	4
			" 8 " {gewone.	2
			" " {à la Gomer.	2
			Totaal.	52

Affuiten.	Voor belegerings-kanons	}	van 24 ℞.	15
			" 16 —	10
			" 12 —	12
	Voor houwitsers	}	belegerings- van 8 d ^m	5
			veld- " 6 —	14
	Stoelen voor mortieren.	}	voor die van 12 d ^m . gewone.	5
			" " " 10 d ^m . {gew.	2
			" " " " {à la G ^r	5
			" " " 8 d ^m . {gew.	2
			" " " " {à la G ^r	5
			" " " 6 d ^m . gewone.	2
			Totaal.	71

Voertuigen.	Park-kaissons.	{	met gereedsch. voor werklied.	1
			" " " vuurw.	1
	Wagens	{	voor kanon.	50
			" munitien.	85
	Karren	{	voor kogels.	255
			" munitien.	27
Veld-smeden.			10	
Gewone Trique-ballen.			1	
Totaal.				590

Projectielen.	Kogels.	{	van 24 $\mathfrak{E}$	7,528
			volle " 16 —	5,000
			" 12 —	4,804
	Bommen.	{	holle van 24 $\mathfrak{E}$	1,255
			van 12 d ^m	1,119
			" 10 —	5,045
	Granaten.	{	" 8 —	2,000
			van 8 d ^m	1,100
			" 6 —	5,451
	Handgranaten van 4 $\mathfrak{E}$			2,728

Munitien en andere voor- raadstukken.	Buskruid, Ned. p.	90,000	
	Geweer-patronen.	1,000,000	
	Vuursteen.	150,000	
	Pionniers-gereedschappen, stuks.	5,000	
	Aardzakken, stuks.	40,000	
	Koperen pontons.	18	
	Schuiten	{ voor artillerie.	15
		{ verschillehde.	20
	Haquets	{ voor pontons.	19
		{ " booten.	11

Het approvisionnement voor de artillerie was alzoo berekend op ongeveer 700 schoten per vuurmond. De generaal *Rogniat* had daarenboven nog 10,000 stuks pionnier-gereedschappen, 50,000 aardzakken, 8000 schanskoryn en een zeer groot getal fascines, in een park vereenigd, 't welk gedeeltelijk langs den nieuwen weg vervoerd werd.

Het beleg van 1708 had eenige leerrijke wenken opgeleverd voor de alsnu aan te vangen onderneming, en sedert dien tijd waren de vestingwerken nog aanmerkelijk, en vooral door den aanleg van het fort Orleans, vermeerderd. Overal waar zulks te bewerkstelligen was, had men de aarde, voor de werken, tot op den kalen rotsgrond weggegraven, *om het sapperen zoo niet onmogelyk, dan toch moeyelyk te maken.* Een smal gedeelte, in de vlakke, aan den Ebro (het halve bastion

St.-Pieter), was zwak en aan die zijde was een aanval mogelijk, indien men het fort Orleans, dat op eene hoogte lag, en dat het bedoelde gedeelte beheerschte, konde bedwingen. Het was derhalve noodzakelyk, om zich op de hoogte vast te zetten, en daarmede tevens de aandacht van het ware aanvalspunt af te leiden. Dien ten gevolge werd de parallel, in den nacht van den 19^{den} December, op 160 N. E. van den bedekten weg van het genoemde fort, met de vliegende sappe geopend. Op de meeste plaatsen moest de aarde worden aangebragt, en de borstweren, achter de schanskorven, door gevulde aardzakken gevormd worden. Bij het aanbreken van den dag, maakte de vijand, op de nog onvoltooide werken een hevig vuur, waardoor vele schanskorven en aardzakken werden uit- en weggerukt; de belegeraars hielden zich desniettemin staande.

De verdediger in den waan gebragt, dat het aanvalspunt alsnu voor vast was bepaald, had zijne aandacht voornamelijk op het fort gerigt, toen, in den nacht van den 20sten op den 21sten December, de aanvalswerken tegen het gekozen punt ontgind werden, met 2500 werkers, onder bedekking van 20 keur-kompagnien. De generaal *Rogniat* had daarbij bepaald, dat de parallel op ongeveer 240 N. E. van de buitenste werken zouden geopend worden. De duisterheid van den nacht en de sterke wind, even als de nalatigheid der bezetting, om het terrein door sluippatrouilles te bewaken, maakten het doenlyk om ongemerkt tot op 170 ellen van de uitspringende wapenplaatsen te naderen, en aldaar eene parallel van ongeveer 500 N. E. strekking te ontgraven. In den daarop volgenden dag, werden deze werken en de begonnen communicatiën voltooid. Op de berghoogte van het fort, moest men echter de mineurs gebruiken, om in den rotsgrond te komen, waarbij men zich genoodzaakt zag, hier en daar te petarderen. Alle deze werkzaamheden werden onder de bescherming van het geweervuur der sterke loopgraven-wacht verrigt, waartoe de kruin der parallellen, door zandzakken gecreneleerd werd. De artillerie in de vesting, doelmatig bediend, en die een hevig en werkzaam vuur onderhield, had zeer veel te lijden van het vuur der geoefende schutters, welke men uit de infanterie-kompagnien getrokken had. De vesting-artillerie bezigde hiertegen eene menigte granaten, die zij met zeer zwakke ladingen lieten ricochetteren, om zodoende in de parallellen en communicatiën te kunnen rollen. Dit vuur, gepaard met het kartets- en directe kogelvuur uit de vesting, deed den arbeid gedurende den dag, dikwerf afbreken; doch de verloren tijd werd des nachts ingehaald, in weerwil van het kartets- en lichtkogelvuur, dat onafgebroken onderhouden werd.

Intusschen begon men den bouw van 9 batterijen, te weten: No. 2 voor twee kanons à 24, twee à 16 $\mathfrak{E}$ en twee hou-

witsers van 6 d^m., tot demontering der linker face van het ravelijn- en het bericochetteren van de rechter face.

N°. 5. Voor vier mortiers van 10 d^m., tot bewerping der binnenwerken van het fort.

N°. 4. Voor vier mortiers van 10 en 12 d^m. en twee houwiters van 6 d^m., ter bewerping der collaterale werken.

N°. 3. Voor vier kanons à 24 Ⓔ, tot demontering der linker face en bericochettering der rechter face van het aangeval- len bastion.

N°. 6. Voor vier stukken à 16 Ⓔ, om de linker face van het ravelijn te bericochetteren en de rechter te demonteren.

N°. 7. Voor twee houwiters van 8 d^m., ter bestrijking der werken langs de rivier en bewerping der keel van het bruggenhoofd.

N°. 8. Voor vier mortieren van 8 d^m., ter bewerping van den rug des aangeval- len fronts.

N°. 9. Voor drie stukken à 24 Ⓔ, en twee houwiters à 6 d^m., ter versterking van het demontevuur tegen het aan- gevallen bastion.

N°. 10. Voor zes stukken à 12 Ⓔ en twee mortiers à 6 d^m., met gebroken vuurlijn, om de schipbrug, het bruggenhoofd en de geterrasseerde muur, langs de rivier en grenzende aan het aangeval- len front, te beschieten en te bewerpen.

Alle deze werken moesten onder het hevigste vuur der vesting aangelegd en voltooid worden. Men rekende dat de vesting-artillerie 1000 à 1200 schoten in de 24 uren deed, terwijl het verlies der belegeraars op 20 à 30 man per dag begroot werd.

In den nacht van den 26ten tot den 27 December be kroonde men den bedekten weg, zonder dat er een kanonschot door de belegeraars gedaan was; — eene merkwaardige bijzonderheid in de geschiedenis van den vesting-oorlog. De loopgraven en communicatiën hadden eene uitgestrektheid van 6,400 N. E. verkregen. De bres-batterij werd insgelijks in 56 uren gebouwd en gewapend (1), als wanneer alle de batterijen nu gereed zijnde, den 29ten December, gelijktijdig hun vuur openden. De goede aanleg en het wel gerigte en vereenigde artillerievuur van den aanval, had de gunstigste uitwerking en overstelpte het vesting-geschut zoodanig, dat deszelfs vuur bijna overal tot zwijgen gebragt werd. Ook de schipbrug bezweek onder een hagel van projectielen. Reeds begonnen de beklee- dings-muren van het aangeval- len bastion en ravelijn te val- len, zoodat men aan de nederdaling in de gracht kon begin- nen te werken, toen de vijand eensklaps twee stukken op eene flank demaskeerde en dien arbeid deed staken, zoodat men genoodzaakt was eene contra-batterij op te werpen. Deze, met vier kanons à 24 Ⓔ bewapend, en met 500 schoten per stuk voorzien, opende haar vuur in den nacht van den 1sten

op den 2^{den} Januarij met zooveel kracht, dat zij in 7 uren tijds (op een afstand van 20 N. E.) eene beklimbare bres gevormd had. Gedurende den bouw der batterij werden de kanonniërs om de 6, en gedurende het bresschieten om de 2 uren afgelost. Ook de mineur werkte aan het saillant van het ravelijn.

Middelertijd men zich tot den storm gereed maakte, be- speurde men eene ongewone weifeling onder de verdedigers. Drie uitgestoken witte vlaggen, deed echter andermaal (den vorigen dag had dit eveneens plaats gehad) het voornemen om te onderhandelen kennen. De gouverneur der vesting deed alsnu aan den generaal *Suchet* weten, dat de krijgstu- cht onder zijne troepen geweken was, en dat hij zich niet verzekerd hield, dat eene overeenkomst tusschen hen door het garni- zoen zoude geëerbiedigd worden. Dit gaf den laatstgenoemden aanleiding, in persoon, alleen door zijnen staf en eene gre- nadier-kompagnie vergezeld, naar de avancé van het kasteel te gaan, — de schildwachten toe te roepen dat de vijande- lijkheden gestaakt waren, en dusdoende in het kasteel te drin- gen. De gouverneur verbaasd over deze stoutmoedige daad, kwam hem ijlings te gemoet, waarop de generaal *Suchet* hem met klem van redenen betoogde, dat hij zijne soldaten niet lan- ger konde terughouden om de bressen te bestormen, en de mijnen te doen springen. Dien ten gevolge besloot de gou- verneur de voorwaarden van overgave, die hem voorgelegd waren, op eene affuit te teekenen en zich met 9461 man be- zetting-krijgsgevangen te geven.

Gedurende het beleg en bij de vele uitval- len, had het garnizoen een verlies van ongeveer 1400 man geleden. Bij de overname vindt men 182 vuurmonden van verschillende kalibers, 50,000 ijzere projectielen, 75,000 N. P. buskruid, twee millioen in- fanterie-patronen, veel lood en 10,000 à 11,000 geweren. De artillerie der vesting had ongeveer 20,000 schoten gedaan.

Het geringe verlies der belegeraars (400 man) en de spoedige overgave der vesting, had men hoofdzakelijk te danken aan de uitmuntende leiding der belegerings-werken, de goede keuze en plaatsing der batterijen en de voortreffelijke bediening van het geschut, even als aan het hevige en *goed gedekte geweer- vuur*. Al de belegeringsstukken hadden door elkander 500 schoten per stuk in de vijf dagen, terwijl men in het geheel ongeveer 15,000 schoten en worpen had gedaan.

Tortosa werd alsnu het steunpunt der operatiën tegen Tar- ragona en Valencia.

Belegering van Tarragona door de Fransche troepen, in het jaar 1811.

Tarragona had reeds twee jaren tot steunpunt der verdedi- ging van Kataloniën verstrekt. De geslagene Spaansche legers

(1) Naar de opgave van BELMAS; volgens RÔGNAT in 2½ uren.

vonden binnen zijne muren een zeker oord om adem te scheppen, en zich, met hulp der opper-junta en den vrijen toevvoer door de Engelsche vloten verschaft, op nieuw zamen te stellen en hunne vijanden andermaal het hoofd te bieden. Gedurende al dien tijd hadden de Spanjaarden voortdurend gewerkt om deze, door hare werken en ligging reeds zoo sterke vesting, onneembaar te maken. Ruim drie millioenen gulden waren daartoe besteed. Hare ligging tegen en op kale rotsen, en te midden van eene streek, die te uitgeput was om de kleinste leger-afdeeling te onderhouden, was eene verdedigingskracht op zich-zelve. De vesting door hare haven, door eene Engelsche vloot beschermd, had daarenboven overvloed van hare benodigdheden, derhalve eenen vrijen toegang tot hulp, en des noods tot eenen veiligen terugtogt. Van die zijde tegen eene volkomene insluiting beschermd, vond de vesting daarin eenen magtigen steun voor eene hardnekkige verdediging. Het Katalonische leger ter sterkte van 22,000 man, had zich binnen de wallen van Tarragona, die door 522 vuurmonden verdedigd werden, teruggetrokken.

Onder zulke omstandigheden kon Katalonien niet bedwongen worden, zoolang Tarragona in de handen der Spanjaarden en Engelschen was, zoodat de Fransche keizer, na den val van Tortosa en Lerida, het oog op Tarragona vestigde en den generaal *Suchet* andermaal de moeilijke taak opdroeg, om deze vesting te belegeren. De beide kommandanten der artillerie en genie, welke zich voor Tortosa met roem overdekt hadden, zouden hier een nieuw veld vinden voor het inoogsten van versche lauwerbladen in den krans hunner reputatie. De voorbereidselen tot dit merkwaardig beleg, 't welk met dat van Saragossa en Gerona, tot de drie merkwaardigste van den nieuweren tijd behoort, waren geëvenredigd aan het groote belang dat de Franschen in den goeden uitslag stelden. Het belegeringskorps bestond uit:

29	Bataillons	of	14570	man	infanterie.
10	Eskadrons	»	1447	»	kavallerie.
12	Kompagn	»	758	»	artillerie, met 22 offic ⁿ .
15	»	»	377	»	trein, met 17 officieren en 1692 paarden.
	Benevens	»	688	»	genie-troepen, met 17 officieren en 94 man en 95 paarden trein.

Het belegerings-park dat voor het beleg van Tortosa gediend had, en dat door de zorgen van den generaal *Valée* hersteld, en op nieuw georganiseerd was, werd met 18 vuurmonden versterkt, zoodat het totaal 70 vuurmonden beliep, waaronder men 24 kanons à 24 @ en 18 mortieren telde. Daarenboven zouden er 56 yeldstukken mede werkzaam zijn tot bereiking van het groote doel. De artillerie was op 700 schoten per

vuurmond geapprovisionneerd. De generaal *Rogniat* had 12,000 stuks gereedschappen, 100,000 zandzakken, 800 schanskorven en een veel grooter aantal fascinen vereenigd.

Het is zeer moeilijk, zoo niet onmogelijk, om van dit, in vele opzichten merkwaardige beleg, eene beknopte en duidelijke omschrijving te geven, zonder bijvoeging van eene schets der vesting. Wij moeten ons derhalve hier beperken tot enkele opgaven, terwijl wij de aandacht der lezers overigens verwijzen naar het vrij uitgebreide relaas dezer belegering, dat in het 5de deel van het werk van *Belmas: Guerre de la Peninsule*, te vinden is.

Volgens het voorgestelde en aangenomen plan van den generaal *Rogniat*, zou het smalle front der lage stad, dat aan de haven steunde, worden aangevallen, hoezeer dat front door drie linie-schepen, drie fregatten, een brik en onderscheidene kanonneerbooten van de Engelsche vloot beschermd werd. Daarbij had hij voorondersteld, dat de laatstbedoelde zwaarigheid spoedig uit den weg zoude genomen zijn, zoodra men eenige batterijen zoude hebben opgeworpen, dewijl de Engelsche schepen zich dan zeker spoedig buiten het bereik der mortieren en houwitseren zouden begeven, en het scheepsgeschut op verre afstanden niet te duchten was. De ondervinding deed zien, dat zijn vermoeden gegrond was. Eene reeks van gevechten die men tegen de uitvallen van het garnizoen moest leveren, vertraagde den aanvang der werkzaamheden. Deze uitvallen zouden het garnizoen zeer uitgeput hebben, als Tarragona geheel had kunnen ingesloten worden; doch men had gelegenheid, om de vermoeiden en zieken te kunnen aflossen en vervangen. Intusschen had de artillerie verscheidene batterijen opgeworpen, zoowel tegen de engelsche vloot, als tegen het gedetacheerde fort Olivo, dat na eene hardnekkige verdediging, met storm genomen werd. Het niet afbreken van de gemetselde waterleiding (acqueduc), die de hovenstad van zoet water voorzag, en die de bestormers tot brug diende, om op de niet in bres gelegene escarp te komen, was eene hoofdoorzaak van den spoedigen val van dit fort. Toen eerst werden de eigenlijke loopgraven voor het gekozen front van aanval geopend. Na dien dag duurde de belegering 28 dagen (1—29 Junij 1811); gedurende welken tijd er 10,000 strekkende ellen loopgraven en communicatiën gemaakt werden, waarvan 4000 strekkende ellen met de vliegende en volle sappen.

Ongehoord was de inspanning die aan beide zijden (de belegeraars waren even sterk als de belegerden) gevorderd werd, om alle de moeilijkheden te overwinnen. De belegerings-artillerie bouwde 24 batterijen voor 64 vuurmonden (1), en maakte 9 beklimbare bressen. Die in den bekleedingsmuur der ho-

(1) Alle deze batterijen lagen recht tegen over de aangevallen werken.

venstad, werd van 's morgens 4 uren tot 's avonds $3\frac{1}{2}$ uur, door 8 kanons van 24 c gelegd en begaanbaar gemaakt, op ongeveer 500 passen afstands. Men rekende dat de Fransche artillerie in het geheel 42,000 schoten gedaan had. Alle de uitvallen werden afgewezen, en alle de aangevallene werken werden genomen. De belegerden ontwikkelden geene mindere geestkracht, terwijl de verdediging, tot op het laatste oogenblik, dat de bovenstad met storm genomen was, met hardnekkigheid was volgehouden. De gouverneur *Contreras* gaf zich eerst over, toen hij door eene bajonetsteek zwaar gewond was. De belegerden, nog 10,000 man sterk, werden krijgsgevangen. 120,000 Schoten waren er van de wallen gevallen. Bij deze en bij de hevige uitvallen, verloren de Franschen 5700 man, en een groot aantal officieren; alleen van het korps genie waren er 22 gevallen (1).

De generaal *Valasé* neemt dit beleg als voorbeeld tot het betoog der stelling, dat het beste en welgerigtste artillerievuur alleen niet in staat is, om het regelmatig vooruitgaan der werken te beletten (zie *Spectateur Militaire*, tome II.).

Bij de verdediging van Tarragona, even als bij die van Murviedro (Sagunta) en andere Spaansche vestingen, wordt bijzonder gewag gemaakt van het gebruik van glazen handgranaten, die des te grooter diensten bewezen, aangezien zij ligt en onkostbaar en de stormers er zeer bevreesd voor waren, uit hoofde van de gevaarlijke wonden die de scherven veroorzaakten.

De belegeringen van Campo-Mayor en van Olivenza door de Fransche troepen, beide in het jaar 1811.

Beide deze belegeringen leveren niet vele opmerkenswaardige bijzonderheden op. Bij de eerste treffen wij alleen aan, dat zes kanons à 24 c , op eenen afstand van 480 passen, eene bres schoten in den 7 ellen hooge escarpmuur. Het afgraven en opruimen van de bres door de belegeraars, en de omstandigheid dat de bekleedingsmuur slechts tot op vier ellen van den grachtsbodem gezien kon worden, waren de oorzaken, dat men 5 dagen met inspanning moest werken, om de bres begaanbaar te maken. Een bewijs voor de noodzakelijkheid, om bij het bresschieten, ook gedurende den nacht dezelve met kartetsen te beschieten, en aanhoudend met holle projectielen, steenen, spiegelgranaten, enz., te bewerpen, hetgeen hier verzuimd was.

Bij Olivenza werd de bres in de courtine gelegd, op 400 passen afstands. Dezelve was met 550 schoten, in vier uren tijds gelegd en begaanbaar gemaakt. De escarpmuur was 7.5 N. E. hoog, en kon op 2,75 ellen van den grachtsbodem gezien worden.

(1) Onderscheidene ingenieurs waren later aangekomen, om de huifen gevecht gestelden te vervangen.

Belegering van Badajoz door de Fransche troepen, in 1811.

Het bezit dezer vesting was voor de Fransche troepen noodzakelijk geworden, om het legerkorps van *Massena*, dat op den Taag opereerde, door het korps van *Soull* te doen ondersteunen. De Fransche keizer zond dien ten gevolge aan laatstgenoemden het dringend bevel, om zich zoo spoedig mogelijk van Badajoz meester te maken.

Badajoz, hoofdstad van Estramadura, is eene stad van ongeveer 17,000 inwoners, gelegen aan de Guadiana, ter plaatse waar de kleine riviertjes de Calamon en Rivillas zich vereenigen en in de eerstgenoemde rivier uitwateren. De enceinte is ten zuiden, uit acht gebastioneerde fronten gevormd, welke escarp eene hoogte van tien N. Ellen heeft, uitgezonderd drie zuidelijkste bastions en courlines, welker escarp-hoogte slechts zeven ellen bedroeg. Ten noorden bevindt zich het kasteel, gelegen op eene bergvlakte, 't welk 44 ellen boven den waterspiegel van den Guadiana verheven is. De enceinte van dit kasteel, werd gevormd door eenen ouden muur, met kleine torens, die ongedekt van het omliggende terrein konden gezien worden. Deze muur was eenigzins beschermd door een natuurlijk escarpement, en den vrij diepen en mberassigen Rivillas. Langs den boord van de Guadiana, werd de stad door eene oude muur tot aan het bastion St. Vincent (het zuidelijkste of n°. 1) gesloten, ter lengte van ongeveer 900 ellen. Het gebastioneerde gedeelte der enceinte werd door acht onbekteerde en onvolmaakte ravelijns beschermd, was echter door eenen doorlopenden bedekten weg en bekleeden contre-escarp van 2.30 ellen diepte gedekt. Op ongeveer 500 ellen van het front 4—5 lag het halve gebrekkige kroonwerk Pardaleras, laag geëscarpeerd en met smalle grachten. Meer noordelijk lagen, aan de overzijde der Rivillas, twee lunetten, Picurina en St. Roch, door eenen bedekten weg aan elkander verbonden. De lunette St-Roch communiceerde door eene brug met de vesting.

Op den regter oever van de Guadiana vindt men, vooreerst het gedetacheerde fort St. Christoval, op eene rots gebouwd, hoog, en vlak tegenover het kasteel gelegen, en wel zoodanig, dat het laatste geheel door het eerste fort gedomineerd wordt. St.-Christoval, was door een retranchement van aarde met een klein hoornwerk, dat de steenen brug (400 ellen lang) over de Guadiana dekte, verbonden (1).

De Spaansche generaal *Don Rafael Menacho*, voerde het bevel in de plaats, en had tot hare verdediging een garnizoen van ongeveer 9000 man, waaronder niet begrepen waren de

(1) Deze plaats hebben wij een weinig meer omschreven, om ook voor de volgende gedeelten van dit artikel te kunnen dienen.

inwoners, die zich vrijwillig gewapend hadden. De wallen waren met 170 vuurmonden bewapend, terwijl de vesting van alles ruimschoots voorzien was.

Den 26ten Januarij vertrok *Soult* uit Olivenza om het belegerings-korps te volgen, dat dienzelfden dag Badajoz, op de beide oevers van den Guadiana berende.

De troepen, speciaal tot het beleg geroepen, bestonden uit:

2 Divisies infanterie, sterk. . . . . 11210 man.

2 Brigades kavallerie, „ . . . . . 5868 „

Artillerie, pontonniers en trein. . . . . 1227 „

en 941 paarden.

Mineurs, sappeurs, marine, werklieden en trein. . . . . 686 „

en 58 paarden.

Aangezien het belegerings-korps niet sterk genoeg was, om de vesting doorlopende in te sluiten, zoo werd de kavallerie gelast om zulks door gedurige patrouillering, op den regter oever te bewerkstelligen. Het belegerings-park, bestaande uit:

6 Kanons à 24 $\mathcal{C}$.

10 „ „ 12 $\mathcal{C}$.

6 „ „ 8 $\mathcal{C}$.

12 mortieren en belegerings-houwitser,

26 veldstukken,

zou op 4000 ellen van de vesting geplaatst worden; doch de onbegaanbare wegen en het slechte weder vertraagden de aankomst, zoodat de maarschalk *Soult* moest besluiten, om, in afwachting daarvan, de loopgraven te doen openen. Die opening had plaats voor het fort Pardaleras, in den nacht van den 28sten op den 29sten Januarij, door 600 werkers. Te gelijktijd werd in de eerste paralel, op 500 ellen afstand van het genoemde fort gelegen, eene batterij voor zes kanons en twee mortieren gebouwd, bestemd om de keel van de lunette Picurina te bestoken, en alzoo te beletten, dat de naderingswerken voor Pardaleras, niet geflanqueerd werden, en tevens om het kamp tegen de uitvallen aan die zijde te beschermen. In dienzelfden nacht werden er nog twee batterijen, ieder door 150 werkers en 50 sappeurs, voor 6 vuurmonden, gebouwd op ongeveer 500 ellen van Pardaleras, en 1200 ellen van Picurina, bestemd om den aanval tegen het eerstgenoemde fort te ondersteunen en het geschut van de laatstgenoemde lunette tot zwijgen te brengen. Twee bataillons infanterie dekten dezen arbeid.

Bij het aanbreken van den dag, openden de belegerden aan die zijde een hevige vuur en deden eenen uitval, die echter werd afgeslagen. Den tweeden dag, toen men reeds meer gedekt was, had een sterker uitval (4 bataillons, twee eskadrons en twee stukken kanon) meer geluk, daar hij de loopgraven wach verdreef en een gedeelte der werken konde vernielen. Deze

gedurig herhaalde uitvallen hinderden de voortzetting van den arbeid, en men moest derhalve op middelen bedacht wezen, om de stoutheid der belegerden te beteugelen. Het graven van een groot aantal kuilen, voor de strekking der werken, en het daarin plaatsen van 2 à 5 goede schutters, die elkan-der onderling konden ondersteunen en door het tranchée-ge-weervuur beschermd worden, had zeer goede gevolgen. Daardoor deed men de offensieve bewegingen der bezetting zeer veel afbreuk. De keelen der belegerings-batterijen werden daarenboven gepalissadeerd, dewijl de verdedigers, in weerwil hunner verliezen, gedurig uitvielen, en dikwerf de aangevangen werken en batterijen vernielden. De groote uitval (1), welke zij op den 7^{den} Februarij ondernamen, en die 7000 man infanterie en 600 man kavallerie sterk was, werd in den beginne met geluk bekroond; zich echter te ver vooruit wagende, zoo werden de uitvallers door de oprukkende Franschen plotseling in de flank genomen en met groot verlies teruggeslagen.

Elf batterijen beukten nu het hoornwerk Pardaleras, en bombardeerden de stad. Het artillerie-vuur uit het eerstgenoemde fort was ook reeds merkkelijk gedempt, zoodat de maarschalk *Soult* vermeende, hetzelve met storm te kunnen doen nemen. In den nacht van den 11^{den} op den 12^{den} Februarij (den 13^{den} nacht) werd de storm, bij wijze van verrassing, ondernomen. Bij het vallen van den avond, namelijk, werden 400 grenadiers en voltigeurs, benevens 60 sappeurs, in de paralel vereenigd en in twee kolonnen verdeeld. De infanterie droeg facinen tot opvulling der smalle grachten, de sappeurs waren met bijlen gewapend. Tegen zeven uren deboucheerden deze kolonnen uit de paralel, en marcheerden in de grootste stilte tot aan de kruin van het saillant des bedekten wegs; van daar wendde de eene regts en de andere links, om het fort in de keel aan te vallen. De regter kolonne dwaalde echter van den weg, en kwam in de inspringende wapenplaats van het linker front, van waar zij langs een *pas de souris* in de gracht afdaalde, en het geluk had om de deur van eene poterne meester te worden, en daardoor in het fort te dringen. De linker kolonne had gelijktijdig de palissadering in de keel omvergehouden, en was van die zijde binnengekomen. Het verschrikte en overvallen garnizoen verzamelde zich echter kloekmoedig, stormde op de bezette keel los, wierp de Franschen overhoop en redde zich langs dien weg in de vesting. Slechts 62 man werden krijgsgevangen; vier stukken kanon, een houwitser en een mortier vielen in de handen der overwinnaars.

Van de verslagenheid die er onder de bezetting der vesting scheen te heerschen, maakte de genie gebruik, om een logement

(1) Het garnizoen was intusschen door het korps van *Mendizabal* versterkt geworden.

in de keel van het fort te maken. Zoodra echter de dag slechts eenigzins deze werkzaamheden deed zien, rigtte de vesting-artillerie zulk een vernielend vuur tegen deze verschansing, dat men het werk moest staken, om zich zoo goed mogelijk tegen den regen van projectielen te dekken. Twee dagen lang hield dit vuur aan, en had het fort in een puinhoop veranderd. Er bestond voor alsnu geene gedekte communicatie uit de parallel tot het fort, zoodat de overwinnaars in eenen benaauwd toestand verkeerden, en men ieder oogenblik de herneming van het fort te gemoet zag. Om daarin te voorzien, werd er uit de parallel in de strekking van de kapitaal, eene regstreekse communicatie naar het saillant van het fort ontgind, die op den bedekten weg uitkwam. Aan den escarp-muur in het saillant, was de mineur gezet, om aldaar eenen gemakkelijken opgang voor te bereiden; gelijktijdig werkte men in de binnenruimte aan eene communicatie met het begonnen retranschement in de keel. Het hevige artillerie-vuur belette den snellen voortgang dezer werkzaamheden, en later zag men in, dat men beter zoude gedaan hebben met zigzagsgewijze de communicatie naar het fort te vormen, om vervolgens hetzelfde met twee halve parallelen te omvleugelen. Daardoor zou men eene beter verdedigde verbinding hebben verkregen, en meer geweer-vuur kunnen developperen. Den 15^{den} Februarij had men de uitwendige communicatie voltooid, doch het inwendig gedeelte moest gestaakt worden, uithoofde van het groote overwigt van het vijandelijke artillerie-vuur. Het veroveren van Pardaleras bragt derhalve, tot dusver, alleen het voordeel aan, dat men de belegeringswerken meer kon doen naderen; men zou echter wél gedaan hebben, indien men het geschut aan die zijde eerst meer tot zwijgen gebragt had. Het ricochetvuur der belegeraars had echter weinig uitwerking gehad op de bewapening van den hoofdwal, omdat de aanleg van onderscheidene batterijen, die tot dat einde zouden hebben moeten werken, meer dan gebrekkig was. De belegerden trokken telkens partij van de mislagen die de Fransche artillerie beging, door met vereenigde artillerie-krachten, tegen de vele, niet in zamenhang werkende aanvalsbatterijen, op te treden. Zoo werd eene ricochetbatterij, die op een vrij geïsoleerd punt (n°. 17) was aangelegd, en die de Spanjaarden ongemoeid hadden laten bewapenen, in weinige uren, na de opening van haar vuur, bijna geheel vernield. De Fransche artillerie divergeerde haar vuur, met oogmerk om diversien te maken, een gebrek waarin zij dikwerf verviel, doch de Spanjaarden, wel verre van zich te laten aftrekken, zochten hun heil in eene krachtige concentratie. Dit was een der hoofdoorzaken van den langen duur van het beleg, waartoe de onophoudelijke uitvallen der bezetting, insgelijks veel medewerkten.

De nabijheid van het Spaansche legerkorps onder *Mendizaba-*

bal, dat, om zoo te zeggen, in het gezigt der werken kampeerde, hield daarenboven de bezetting in de beste stemming, en in de verwachting van spoedig ontzet te worden. Het gevecht aan de Girona, dat *Soult* aan dat korps leverde, en waarin het totaal geslagen werd, deed derhalve eenen grooten stap doen tot eene beslissing.

Met groote inspanning was het eindelijk gelukt, om den bedekten weg van het aangevallene front te bekroonen; doch ook bij dezen arbeid waren er grove mislagen begaan. Zoo onder anderen had men, eenige dagen vroeger, bij het verlen-gen van de 5de parallel, aan de regter zijde van Pardaleras, dat door 440 werkers, in den nacht van den 2^{den} op den 3^{den} Maart (de 34ste nacht) verrigt was, des morgens ontdekt, dat deze verlenging door het vesting-geschut in de geheele strekking geënfleerd werd, zoodat zij met overhaasting moest verlaten worden. Den volgenden nacht zocht men dit gebrek te verhelpen, door de parallel eenen cremaillère-vorm te geven, doch dit kostte veel menschen, terwijl een gelukkig geslaagde uitval, waarbij twee batterijen vernield en de stukken vernageld werden, nog meer vertraging te weeg bragt. Bij die gelegenheid vond de brave gouverneur *Menacho*, door een kanonkogel getroffen, eenen roemrijken dood op den hoofdwal, zijne gewone plaats als er uitvallen gedaan werden; iets dat dagelijks plaats had. Het artillerie-vuur der plaats nam trapsgewijze in hevigheid toe, al naarmate de belegeraars hun doel naderden, waardoor zij zich te laat beklaagden dat zij geen beter gebruik van hunne omvattende stelling gemaakt hadden. De bouw der bres-batterij en de mijn-arbeid, tot instorting van de contre-escarp, werd door het verschrikkelijke verticale vuur uit de vesting, zoodanig geteisterd, dat men het werk gedurig moest staken. Tot drie herhaalde malen werd de mijn-galerij onder den bedekten weg, door bommen zoodanig verwoest, dat men eindelijk met opene gangen moest werken. Ook de bres-batterij werd tweemaal vóór dat zij bewapend was, vernield, tot dat men ze door eene bovendekking van zware planken en fascinen, tegen het vertikale vuur eenigzins verzekerd had. Elke 24^u werd met 200 man infanteristen in de batterij gesleept. Na meermalen het vuur te hebben moeten staken, gelukte het eindelijk, na een onafgebroke kanonnade van 21 uren, door 1450 kogels van 24 u , vijftig holle kogels van hetzelfde kaliber en 24 granaten, eene bestijgbare bres in de courtine te verkrijgen (den 41sten nacht) welker muurwerk van slechter hoedanigheid, zeer dun en slechts 7 ellen hoog was. Toen het geheele belegeringskorps toebe-reidselen maakte, om eenen algemeenen storm te wagen, kapiteuleerde de bezetting en gaf zich ter sterkte van 7880 man krijgsgevangen. Slechts 20,000 N. p. buskruid en 500,000 infanterie-patronen waren nog in de magazijnen voorhanden. On-

derscheidene inwendige retranchementen en versperringen, onder den vorigen gouverneur begonnen, waren niet voltooid, doch getuigden van het voornemen des eersten, om ook de stad, na het nemen der bres, nog hardnekkig te verdedigen.

Het nemen van het gebrekkige kroonwerk Pardaleras had 15 dagen, de bekrooning van den bedekten weg 19 dagen, en het bouwen der bresbatterij en het maken eener bres hadden 7 dagen arbeid gekost; in welchen tijd de genie 8100 N. ellen loopgraaf opgeworpen, en daarbij 15000 aardzakken, 2000 schanskorven en 2000 fascines verbruikt had (1). De belegerings-artillerie had 25400 schoten gedaan, behalve de 6000 kogels en eenige honderde bommen en granaten, uit de vesting geschoten, welke men opgezocht en verbruikt had.

*De belegeringen van Tariffa door de Fransche troepen
in 1811—1812.*

De even beleidvolle als moedige aanval van Tariffa (25 Dec. 1811 — 5 Januarij 1812) door Victor bestuurd, had voor de Franschen, die reeds zoovele vestingen bedwongen hadden, het rampspoedige gevolg, dat het beleg moest opgebroken worden. De dappere verdediging dezer kleine, maar voor de Anglo-Spaansche armee gewichtige plaats, was het echter niet alleen, die de bovenmenselijke inspanning der belegeraars had kunnen afwijzen. Het slechte weder, de onophoudelijke regens en het overstromen der belegeringswerken, ziekten, en gebrek aan levensmiddelen en krijgsvorraad, waren de noofoorzaken der rampspoeden welke het belegeringskorps getroffen hadden. Alle de loopgraven en batterijen waren in slijk verkeerd, en in de laatste dagen van het beleg, werden zij bedreigd, door het afstroomende water geheel weggespoeld te worden, terwijl het den soldaten aan hout ontbrak om vleesch te koken; ook de uitdeeling van brood of beschuit, had niet kunnen plaats hebben. De voorraad van munitien was insgelijks door het water bedorven, zoodat Victor wel genoodzaakt was om het beleg op te breken, zonder mogelijkheid te zien om het belegerings-materieel te vervoeren. Slechts eene 12ter en twee houwitsers van 6 d^m. werden gered. Voor elk dezer stukken had men 40 paarden moeten spannen, om ze over het slechte terrein te vervoeren. Dien ten gevolge werd alles zooveel mogelijk verwoest, waarna de uitgeputte troepen den gevaarlijken terugtogt begonnen. Overigens levert deze belegering geene bijzonderheden op.

*De belegering van Sagonta door de Fransche troepen
in 1811.*

Het beleg van het fort Murviedro, het oude Sagonta, vroeger

(1) Aan de soldaten die des nachts met de schop werkten, werd dubbele soldij betaald.

geverwd door *Hannibal's* bloed, is merkwaardig, door de overeenstemming der wijze van aanval, met die welke de Engelschen op het schiereiland volgden. Te zonderlinger stak deze overhaasting af bij het beleid dat al de ondernemingen en operatiën van den maarschalk *Suchet* kenmerkten. Twee oude, nog niet geheel herstelde bressen, digt bij den ingang van het fort, beiden door den tijdelijk bevelvoerende officier der genie, den majoor *Chulliot*, verkend, gaven aanleiding tot het beproeven van den verrassenden aanval. *Suchet*, in het gevoelen van genoemden officier deelende, zag eveneens de mogelijkheid in om de bezetting te overvallen, en gaf zijne bevelen om zulks te beproeven.

Op den 28ten September, verzamelden zich in de stad, die eenige dagen vroeger bezet was, twee kolonnen keursoldaten, ieder 500 man sterk, welke door eene even sterke kolonne, die stormladders aanvoerde, en, door een detachement sappeurs voorafgegaan, zouden ondersteund worden. Zes compagnieën Italiaansche infanterie, door een bataillon gevolgd, zouden eene diversie maken; terwijl de reserve, uit 2000 man bestaande, zich moest gereed houden, om naar de omstandigheden te handelen. Toen men met het verzamelen der troepen bezig was, deed de bezetting eene verkenning en drong zelfs tot aan de veiligheidsposten, voor de stad uitgesteld, doch welke verkenning echter werd teruggeslagen. Het was toen misschien voorzigtiger geweest om de onderneming uit te stellen, dewijl men vooronderstellen moest, dat de vijand er lucht van zoude gekregen hebben. De maarschalk deed de driftige Franschen voorwaarts rukken over het moeilijk en sterk begroeide terrein. Een gewerschot, dat onvoorzigtig was gedaan, wekte de aandacht der bezetting nog meer, en deed hier weder, even als in vele gelijke ondernemingen, de noodzakelijkheid zien, van met ongeladene geweren eene verassing te doen. De Franschen zich ontijdig ontdekt hebbende, waren nu niet meer te houden; alles drong voorwaarts en kwam zodoende ongeregeld aan den voet der oude bressen, alwaar zij met een hevig geweervuur ontvangen werden. De stormladders werden geplant, doch deze waren ruim twee ellen te kort; de storm werd beproefd, doch het juist treffende geweervuur en de regen van glazen handgranaten die de bestormers hier moesten doorstaan, dwong de Franschen, in weerwil van hunnen ontembaren moed, om te wijken, nadat zij 240 man aan den voet der bres hadden verloren.

De ongelukkige uitslag der onderneming deed tot een geregeld beleg besluiten, waartoe alles in gereedheid werd gebragt en waarmede, men ook in den nacht van den 5^{den} op den 6^{den} October eenen aanvang maakte. De vrij diepe bergkloven en het zeer geaccidenteerde terrein gaven gelegenheid om de eerste parallel op 150 ellen van den steenen en goed geflankeerden to-

ren St. Pierre te openen en tot het bouwen van vijf batterijen , om het fort te bewerpen en eene bres te schieten.

- De 1ste batterij van twee houwiters à 6 d^m.
 — 2de » » » mortieren à 8 d^m.
 — 3de » » vier kanons à 24 $\mathfrak{w}$ op
 500 passen van de avancé van het fort, bestemd
 om den toren St. Pierre in bres te leggen.
 — 4de batterij van twee mortieren à 8 d^m.
 — 5de » » drie houwiters à 6 d^m.

De werkzaamheden waren reeds vrij ver gevorderd, toen de generaals *Rogniat* en *Valée* bij het belegerings-korps aankwamen, en de leiding der belegering kwamen opnemen. De aanleg der bresbatterij droeg geenszins de goedkeuring dezer beide generaals weg, uithoofde zij, volgens hun gevoelen, op te grooten afstand van den toren verwijderd was, doch reeds te ver gevorderd zijnde, bleef zij bestaan. Intusschen deed de generaal *Rogniat* reeds dadelijk eene halve paralel, op eene kleine verhevenheid, op 150 ellen van den bedoelden toren, ontginnen, zeer geschikt voor den aanleg eener tweede bresbatterij, indien de eerste — zooals hij vooronderstelde — niet voldeed. Van daár ging men regts voortwerkende over de rots, van elke verdieping of kloof gebruik makende, met zandzakken en schanskorven, vooruit naar eene bergkloof, op 70 ellen van den toren, alwaar men een verzamelingspunt konde vormen, zoodra de bres zoude bestormd worden. Deze arbeid was in den nacht van den 16^{den} op den 17^{den} (de 12de nacht) voltooid, als wanneer ook al de batterijen bewapend werden en haar vuur openen.

De vier 24 $\mathfrak{w}$ beukten den toren, doch de bres vormde zich zeer langzaam, aangezien het muurwerk, door de Mooren gebouwd, zoo hard als graniet was en het beuken weerstond. Elk dezer stukken had in dien dag 150 schoten gedaan. Den volgende dag (18 October) hernieuwde men het vuur, met dat gevolg, dat men in den namiddag de bres beklimbaar beschouwde, en derzelve bestorming ten vijf ure bevolen werd.

Eene kolonne van 400 man keursoldaten zoude voorafgaan, terwijl drie andere kolonnen zouden volgen. Op een afgesproken teeken rukte alles voorwaarts en op de bres, doch toen eerst zag men, dat dezelve bijna onwinnelijke zwarigheden opleverde, en verre was van beklimbaar te zijn. — Intusschen beproefden de vorsten, om zich eenen weg te banen, doch werden nu even als vroeger, door een hevig geweervuur, een regen van glazen handgranaten, en door eene muur van lange pieken teruggehouden. De Franschen begonnen nu van hunne zijde, met geweervuur aan den voet der bres te riposteren, doch dit was voorzeker het slechtste middel van bedwang, dat zij konden kiezen. De storm werd alzoo andermaal afgeslagen, doch met minder verlies, omdat de stor-

mers zich spoediger aan het vuur der belegeraars konden onttrekken.

Deze tweede les was voldoende, om niets meer te wagen, maar de overwinning toe te vertrouwen aan de zekerheid die een geregeld vooruitgaan aanbod. Dien ten gevolge moest de artillerie drie nieuwe batterijen bouwen, te weten:

- Eene batterij voor vijf kanons à 24 $\mathfrak{w}$, in de halve paralel, op 150 ellen van den toren.
 » » voor twee mortiers à 10 d^m.
 » » » » » à 6 d^m.

De voortzetting der naderings-gangen was uiterst bezwaarlijk, uithoofde van het gebrek aan sappeergrond. De hoogte der vijandelijke werken maakte het ook noodzakelijk, om een zeer hoog relief aan de borstweringen (van zandzakken en schanskorven) der belegeringswerken te geven. Diezelfde hoogte belte echter aan de vesting-artillerie, om van eenig direct geschutvuur op de nabij gelegene zigzags gebruik te maken. Het werpen met handgranaten hield echter voortdurend aan, en deed den belegeraars veel afbreuk, dewijl daardoor dagelijks meer dan 20 man, voornamelijk sappeurs, buiten gevecht gesteld werden. Middelerwijl leverde *Suchet* het gevecht van Sagonta, aan het Engelsche korps van *Blake*, dat reeds eenige dagen in den omtrek gemanoeuvreerd had, om het benepen fort te ontzetten. De schitterende overwinning, daár behaald, verhaaste den val van Sagonta. Den 26sten October kapitulde de bezetting, nadat alle de voorbereidselen genomen waren, om de nu geheel beklimbare bres te bestormen, waartoe een gedekte toegang tot aan den voet der bres in gereedheid was gebracht. De bezetting nog 2560 man sterk, werd krijgsgevangen. Zeventien vuurmonden (1), 800,000 infanterie patronen, 2400 geweren, 5000 N. p. buskruid en 5700 projectielen vielen in de handen der Franschen.

De troepen tot het beleg gebezigd, waren sterk:

Infanterie	18200 man.
Kavallerie	1635 »
Artillerie	1801 » en 1518 paarden.
Genie	500 » — 69 »

Belegering van Valencia door de Fransche troepen in 1811—1812.

Na de nederlaag van *Blake* en den val van Sagonta, zette *Suchet*, van zijne overwinningen voordeel willende trekken, zich dadelijk naar Valencia op marsch.

(1) Kanon à 12 $\mathfrak{w}$ . . .	3
— à 8 » . . .	3
— à 4 » . . .	8
Houwiters	3

17

Blake, intusschen vele versterkingen aan zich getrokken hebbende, had daarmede de taak op zich genomen, om den regter oever van den Guadalaviar te verdedigen. Zijn korps was weldra tot 50,000 man toegenomen, waaronder men meer dan 5000 man kavallerie telde. Het korps van *Suchet*, door verschillende detacheringen, tot 15000 man gesmolten, rukte echter, in afwachting van versterking, voorwaarts, met het doel om *Blake* binnen Valencia, zijn laatste toevlugs-oord, te dringen. De Engelschen hadden zich echter door onderscheidene veldwerken gedeekt, zoodat *Suchet*, in den aanvang, het defensive moest houden. De generaal *Rogniat* liet middelerwijl op den linker oever van den Guadalaviar, contravallatie-lijnen opwerpen, om de Engelschen in hunne bruggehoofden te houden en hunne uitvallen te kunnen afslaan, terwijl de generaal *Vallée* in Murviedro, een belegerings-park van 60 vuurmonden, waaronder 56 stukken van zwaar kaliber en 24 mortiers en houwitsers waren, zamenstelde. Deze vuurmonden werden elk met 700 schoten geaprovisioneerd.

De aankomst van de verwachte versterking stelde *Suchet* in staat, om in den nacht van den 26sten December, de rivier over te trekken en eene omtrekkende beweging naar het Engelsche kamp te doen. Deze manoeuvre met geluk bekroond, leverde den Franschen 24 stukken geschut en eenige honderden gevangenen in handen, drong het grootste gedeelte van het legerkorps van *Blake* binnen de muren van Valencia, en voltooide de insluiting der plaats. Eene poging, om zich met 15000 man door het belegerings-korps heen te slaan, gelukte niet, omdat *Blake* een' uitgang door een vrij lang defilé gezocht had, waar hij door een klein getal troepen konde weêrhouden worden. Het gelukte alleen aan de voorhoede om te ontsnappen; het korps zelf werd teruggeslagen, zoodat het vrij wanordelijk Valencia binnenrukte.

Valencia is omringd door een muur van ongeveer 10 ellen hoogte en 5,30 ellen dikte; van boven voorzien van eenen ronde-weg. Het gebrek aan aarden borstweringen en flankvuren hadden de Spanjaarden zoeken te verhelpen, door getimmerde flankementen, waarop zij geschut gesteld hadden. Voor twee bastions hadden zij eenen bedekten weg opgeworpen. Voor de poorten waren aardewerken, met kanon beplant, aangelegd. De citadel welke de stad aan de zeezijde dekt, was in staat van verdediging gesteld. Zij was voorzien van bomvrije magazijnen en van eene defensive kazerne voor 500 man. Zij was ook van eene bekleedde gracht van 5 ellen diepte omringd. Het voor de stad gelegen klooster Del Remedía, was geconneleerd, en door eene caponnière aan de stad verbonden.

De voornaamste sterkte der stad bestond eigenlijk in een ruim versterkt kamp, gevormd door eene aaneengeschakelde linie aardewerken, meestal van redans, met cremaillères en

gebastionneerd, eene uitgestrektheid van 8000 N. ellen hebbende. Deze linie omvatte niet alleen de stad, maar sloot ook nog drie voorsteden in. De contre-escarpes dezer werken waren overal 4 ellen en de escarpes van 6 tot 7 ellen hoogte en zeer steil.

Het Engelsche legerkorps zag zich alsnu in deze aaneengeschakelde liniën ingesloten en tot het defensive gedwongen. Had het hier eene linie met intervallen gehad, of eenige forten, wier vuur elkander kruisten, dan had het in verschillende kolonnen kunnen deboucheren en met vereenigde krachten kunnen doorbreken. Nu bepaalden de uitgangen zich tot eenige poorten, die te naauw bewaakt en te veel in het gezigt waren, om een onverwacht uitrukken te kunnen toelaten.

Alles gereed zijnde, begon men twee parallellen te openen met 5000 werkers; de eene op 120 ellen der voorstad St.-Vincent, de andere op 180 ellen der werken van de voorstad L'Olivette. In den 5^{den} nacht begon de artillerie den bouw van drie batterijen in de parallel, terwijl de naderings-gangen met kracht werden voortgezet en men in den 3^{den} nacht nog vier batterijen begon te bouwen. De Engelschen, door dezen snellen voortgang, die zij niet hadden kunnen stuiten, bevreesd van in hunne uitgebreide liniën bestormd te worden, trokken zich met overhaasting binnen Valencia terug, 80 vuurmonden, waarvan er 57 vernageld waren, in de handen der belegeraars latende.

Van dat oogenblik af was het lot van Valencia beslist, aangezien de vijand geenszins het voornemen konde koesteren, eene plaats met hardnekkigheid te verdedigen, die daarop niet was voorbereid. De talrijke bevolking zag dan ook met schrik zoovele soldaten te midden eener stad, welke geene levensmiddelen in voorraad had. Hier was alzoo een bombardement tot bespoediging der overgave te regtvaardigen. De maarschalk maakte van dit middel zoo snel mogelijk gebruik. Op den 6^{den} Januarij begon eene mortier-batterij haar vuur, 't welk den geheelen dag levendig onderhouden werd, zoodat er in de 24 uren 1000 bommen in de stad geworpen werden. Ook de andere batterijen (nog 11 in getal) begonnen hun vuur met de eerstbedoelde batterij te kruisen en de stad te bombarderen, terwijl eenige zware stukken de werken der voorstad St.-Vincent beukten.

Reeds op den 9^{den} Januarij zag de Anglo-Spaansche bezetting zich genoodzaakt te kapituleren en zich, met uitzondering van 2000 hoofden, die uitgewisseld zouden worden, ter sterkte van 18200 man krijgsgevangenen te geven. Onder deze bevonden zich 890 officieren van alle rangen, de opperbevelhebber *Blake* en 25 generaals. Daarbij vielen den Franschen in handen 595 vuurmonden, 42000 geweren, 180,000 @ buskruid, terwijl hen de mogelijkheid geopend werd, om eene oorlogsbelasting van 35 millioenen francs op de stad en de provincie te leggen, die ook in korten tijd werd opgebracht.

Suchet ontving als belooning den titel van Hertog en het bezit van het rijke domein van Albufera, dat hem 400,000 francs moest opbrengen. Bij hetzelfde besluit werd er voor eene waarde van 200 millioenen francs domeinen in Spanje aangewezen, om te dienen tot dotatiën aan het Fransche leger in Aragon.

Hiermede zullen wij de notitiën van de belegeringen door de Franschen gevoerd, en op ééne na, allen met geluk bekroond, staken. Van de belegeringen van Peniscola en Roses hebben wij geene melding gemaakt, uithoofde zij voor ons doel en voor de strekking dezer notitiën geene opmerkingswaardige bijzonderheden opleverde. De beide belegeringen van Saragossa zijn wij eveneens stilzwijgend voorbij gegaan, daar deze minder vatbaar zijn voor een beknopt overzicht, en ook meer in het gebied der straten- en verschansings-gevechten behooren, dan tot den eigenlijken belegerings-oorlog.

In het algemeen kunnen de belegeringen door de Fransche troepen gevoerd, beschouwd worden, geleid te zijn volgens de bekende beginselen van aanval, door *Vauban* geleerd, en door zijne opvolgers meer volmaakt. Intusschen is het opmerkingswaardig, dat de Franschen een vrij zwak gebruik gemaakt hebben van het ricochet-vuur, terwijl zij daaraan niet dat vertrouwen hebben geschonken, 't welk het waarlijk verdiende. Het verlangen om spoedig te intimideren, waaraan de artillerie zich dikwerf te onnadenkend overgaf, gaf ook aanleiding tot het bezigen van bombardementen. Munitie-verspilling was daarmede gepaard, even als het ondoelmatig gebruik maken van de gelegenheid, waarin de belegeraar meesttijds gesteld is, om bij de eerste belegerings-werken, die des vijands door een omvattend en enflerend vuur te beuken. Dit was oorzaak dat men in onderscheidene belegeringen, ten slotte, als men in de nabijheid tegen het onverminderde vuur der vijandelijke werken was, zich verplicht zag, om het overschot der munitie niet dan spaarzaam te gebruiken. De fransche genie zag men stelselmatig daarentegen werken, en zich bij alle de belegeringen met wetenschappelijken en soldatenroem bedekken. Werpen wij nu eenen vlugtigen blik op de belegeringen door de Engelschen ondernomen, die wij in het 1ste gedeelte van dit artikel reeds gekenschetst hebben.

Eerste belegering van Badajoz door de Engelsche en Portugesche troepen, in het jaar 1811.

Op den 20sten April 1811, rukte lord *Wellington* de Portugesche grensvesting Elvas binnen, met het voornemen om Badajoz te belegeren, indien men hem namelijk een plan

konde voorleggen, 't welk hoop gaf, dat deze vesting in zestien dagen geopende loopgraaf zou genomen worden. De Engelsche veldheer zag de noodzakelijkheid overtuigend in van eenen zoo bekorten aanval, berekend naar den tijd dien de Fransche maarschalk *Soult* zoude noodig hebben, om Badajoz te ontzetten. Vandaar het opgevatte voornemen, om de gebruikelijke aanvalswijze te bekorten, door in de verte bres te schieten, en dan dadelijk te stormen. Eene tweede oorzaak, welke dien weg deed inslaan, was de ongeoeffendheid der troepen in de werkzaamheden die een geregeld beleg vorderen, en het gebrek aan het benodigde voor zoodanigen arbeid. Men vermeende ook, dat de koelbloedige dapperheid der Engelsche soldaten, alle de verwachte zwarigheden zou weten te overwinnen.

De hertog deelde in het gevoelen zijner ingenieurs, namelijk, dat de aanval op eene der zuidelijke fronten de meeste kans van te slagen beloofde. Hiertoe berekende men, na de voorafgaande vermeerstering van het fort Pardaleras, 22 dagen noodig te hebben, en dan nog zoude men eenen voldoende voorraad belegerings-materieel moeten bezitten. Men moest derhalve tot een ander plan toevlugt nemen, met welks uitvoering de maarschalk *Beresford* belast werd.

Volgens dat plan, zou het kasteel van uit de vlakte worden aangevallen, omdat men vermoedde in dezelfs muren zeer spoedig bres te kunnen maken, aangezien zij van geene dekking voorzien waren, en men ze reeds uit de verte zoude kunnen beuken. Te eerder vermeende men dit doel te bereiken, als men zich meester konde maken van het, aan den anderen oever der Guadiana, over het kasteel gelegene fort Christoval, dat het eerste volkomen beheerscht.

Geheimhouding was hier zeer streng aanbevolen, terwijl men zich voorstelde om in denzelfden nacht zich voor Christoval in te snijden, valsche aanvallen tegen de voorgeschovene werken Pardaleras en Picurina te ondernemen, en daarmede voort te gaan tot dat de bres in Christoval gereed zou zijn. Daarna zou men de valsche aanvallen laten varen en de arbeiders gebruiken voor de opening der parallel in de vlakte. Daarop werd de vesting op den 4^{den} op den linker, en op den 8ten Mei op den rechter oever ingesloten. Gelijkertijd kwam de voorraad bouwmaterialen en het geschut aan. Die voor den aanval op Christoval bestemd, bestonden uit: 500 spaden, 200 zandzakken, 200 schanskorven en eenige planken. Het geschut bestond uit drie metalen 24ers, elk met 300 schoten voorzien en uit twee houwitser van 8de met 200 schoten. Het belegerings-korps was ongeveer 4000 man sterk. Aan de 20 officieren der genie waren toegedeeld: 100 linie-soldaten als opzieners, 48 timmerlieden, 56 mineurs en 54 militaire handwerkslieden.

De fransche generaal *Philippon* voerde het bevel in de vesting, die door 3000 man verdedigd werd; waarvan men 500 zieken en even zoovele wapendragende beambten moet aftrekken. De tijd die er sedert de bezetting dezer plaats was verlopen, was door den gouverneur besteed aan het herstellen der bres in de courtine, terwijl het kroonwerk *Pardaleras*, bijna geheel nieuw was opgebouwd. De vesting was met eenen goeden voorraad van geschut en munitie voorzien. De voorraad van levensmiddelen was echter zoo gering, dat de rations, reeds bij de eerste dagen der insluiting, $\frac{1}{4}$ moesten verminderd worden.

In den nacht van den 8ten op den 9^{den} Mei werden de loopgraven voor de drie genoemde gedetacheerde buitenwerken geopend. De loopgraaf voor het fort *Christoval*, werd door 400 arbeiders ontgind, in eenen steenachtigen bodem, onder een sterk vijandelijk geweer- en geschutvuur. Dadelijk werd er aan den bouw eener batterij in de paralel gearbeid, gelegen in de verlenging der gracht van den linker vleugel van het fort, tegen over de 3 ellen lange flank, welks escarp-muur tot aan de zool der gracht zichtbaar was. De bedoelde batterij lag op 340 passen van de flank en was ingerigt voor drie 24ers en de beide houwitser. Toen het dag geworden was, konden er slechts 10 man in de batterij en 50 man in de paralel enigzins gedekt arbeiden; er waren echter 800 man achterwaarts, door de hoogten gedekt, tot hunne bescherming geplaatst.

De werkzaamheden werden in den volgenden nacht door 400 arbeiders voortgezet, die door 600 man gedekt werden. Een uitval van 700 man infanterie, 120 sappeurs, 50 man kavalierie en twee kanons, onverwacht uit de werken komende, verdreef de arbeiders en had reeds veel vernield, toen de Franschen door de toesnellende reserve teruggedreven werden. De onkundige leiding dezer reserve, bragt haar in een hevig kruisvuur, en deed haar op eene onverschoonbare wijs, 400 man aan dooden en gekwetsten verliezen.

De hierboven bedoelde batterij werd nu, in den nacht van den 10^{den} op den 11^{den} Mei, door 500 arbeiders in gereedheid gebragt en bewapend. Aangezien de Engelschen hadden ingezien, dat zij zich, bij de geringe uitgestrektheid der loopgraaf, beter tegen de uitvallen moesten dekken, zoo werd er in dienzelfden nacht nog eene batterij voor drie kanons à 12 ^{er} opgeworpen op 840 passen van het bruggenhoofd, in de verlenging der brug, welke bestemd was om de uitvallen welke langs die brug moesten plaats hebben, tegen te gaan. Deze batterij werd door 100 werkers in eenen nacht in gereedheid gebragt.

Het vuur begon in den morgen van den 11^{den}, doch de Portugesche kanonnières welke de stukken bedienden, schoten zeer slecht; de Franschen daarentegen troffen des te beter, zoowel uit het fort als uit het kasteel, dat meer dan 1200

passen van de batterij verwijderd lag. In den tijd van vier uren waren de drie 24ers en een houwister, in de batterij gedemonteerd geworden, zoodat de Engelsche slechts met één houwitzer konden blijven vuren tegen het vereenigde vuur uit het kasteel, uit het fort, en uit het bruggenhoofd. Drie 24ers welke de belegerden achter den ringmuur van het kasteel in batterij bragten, en die de batterij der Engelschen tegen over de brug, schraagswijze beschoten, met het vuur uit het zuidelijkst gelegene bastion, dat eveneens schraagswijze werd aangebragt, deden ook deze batterij, in eenen korten tijd zwijgen.

In dezen stand van zaken moesten de Engelschen maatregelen nemen om nieuw geschut tegen het fort aan te voeren, en om den aanval tegen het kasteel, in de vlakke, gelijktijdig te beginnen, ten einde het vuur der belegerden meer te verstrooijen. De tijding van de nadering des maarschalks *Soult*, deed echter het beleg opbreken.

De misslagen door de Engelschen bij deze onderneming begaan, bestonden hoofdzakelijk:

1°. Dat de sterkte van *Badajoz*, in het tijdperk dat het beleg plaats had, niet behoorlijk geschat was, en dat het vereenigde materieel, voor eene dusdanige onderneming geenszins voldoende was.

2°. Dat het belegeringskorps veel te zwak was, voornamelijk dat gedeelte dat tot den aanval van het fort *Christoval* was bestemd. Dit en het gebrek aan pionniers-gereedschappen, waren de oorzaken dat men de loopgraven in den eersten nacht niet de noodige uitgebreidheid kon geven, om tegen eenen uitval de vereischte vuurwerking te ontwikkelen.

3°. In het doen bedienen van de weinige stukken geschut door jonge ongeoeffende Portugesche kanonnières.

4°. In den aanleg van slechts twee kleine batterijen, die nu het vereenigde vuur eener bewapende vestinglinie van 1200 ellen uitgestrektheid op zich trokken.

(Wordt vervolgd.)

NOG EEN WOORD

OVER HET HOOG BELANG VAN EEN VAST, DUURZAAM,
WEL GEORGANISEERD STELSEL VAN VERDEDIGING,
GEEVENREDIGD NAAR ONZE MIDDELEN EN STRIJD-
KRACHTEN.

Si vis pacem, para bellum.

Na het kernachtige wat in de beide laatste nummers van dit Tijdschrift over dit onderwerp gezegd is, zouden wij ons hebben kunnen onthouden die stoffe vooreerst verder aan te roe-

ren; maar van eene andere zijde kan het teedere en gewigtige vraagstuk, rakende onze beginselen van landsverdediging, niet te veel besproken en in het klaarst daglicht gesteld worden; althans zoolang deze eerste belangen van den Staat nog schijnen hangende te blijven en zoolang het aan zuivere begrippen mangelt, wat er eigenlijk noodig is om de onschendbaarheid van den Staat genoegzaam gewaarborgd te zien.

De school der ervaring en in het bijzonder de krijgsgeschiedenis raadplegende, zoude men het zeer mogen betwijfelen, of bij ons wel immer een goed algemeen denkbeeld omtrent de defensie van ons land bestaan heeft; want zoo lang er geen zamenhang en verband bestaat tusschen de denkbeelden, die fortificatorisch moeten verwezenlijkt worden, en tusschen het stelsel der levende weërbaarheid, — of ook, zoo lang de Ingenieur niet uit een geheel militair oogpunt, zijne wetenschap in afhankelijke toepassing brengt met de voorhandene middelen, strijdkrachten, en op bevorens wel beraamde strategische grondslagen, zal er altijd een kapitaal gebrek blijven heerschen. Even zoo nadeelig het is, te veel versnipperde vastigheden of doode krachten te willen daarstellen, even zoo schadelijk moet het geacht worden, wanneer het in de levende weërbaarheid aan goede grondstoffen of aan de goede keuze daarvan hapert; want zonder de verzekering of het vertrouwen, dat onze vastigheden door levende krachten hardnekkig zullen kunnen verdedigd worden, zouden de tot derzelve opwerping of verbetering besteedde sommen, niet alleen in het water geworpen zijn, maar zij zouden zelf tot ons nadeel kunnen leiden. Er moet dus een goed verband tusschen het doode defensieve stelsel en de levende weërbaarheid bestaan: Beiden verdienen evenzeer en aandacht en hooge behartiging. De vrede moet daartoe bovenal benuttigd worden; want bekwame gelegenheid moet vastgehouden worden als ze voorvalt; immers het zoude te laat zijn, althans met het scheppen of met het behoorlijk toebereiden van reeds bestaande volstrekt benoedigde vastigheden, wanneer de steeds nog dreigende staatkundige crisis tusschen de hoofdmagten van ons werelddeel, plotselijk kwam uit te barsten. Hoezeer de wijsheid der mogendheden den oorlog moge schuwen, doen zich toch verschijnselen op, welke dit uitbreken als hoogst mogelijk en slechts van eene nietigheid afhangeende, doen voorkomen; immers bij onze naburen schijnt het den bewindslieden reeds bijna onmogelijk, om met de ernstigste maatregelen de woelzieke menigte te betoomen, en wie ziet niet de stellige bewijzen, dat het gelijktijdig uitbreken van de bewuste woelingen met de zoogenaamde demonstraties van staatkundige binnenlandse en buitenlandsche hervormers in verband staat. Wij kunnen alzoo niet inzien, dat de donkere wolken aan den staatkundigen gezigteinder, hunne sombere en onweervoorspelende kleur verlaten. Frankrijk heeft aan de overige mogendheden verklaard, dat het, wel is waar, den oorlog niet wenscht, maar zich voor mogelijke gebeurtenissen toch moet toerusten. Hierop blijft nu voor de overige mogendheden niets over, dan om insgelijks militaire maatregelen van voorzorg te nemen, en zelfs de slechts aanschouwende of geheel neutrale staten,

zullen verplicht zijn hunne strijdkrachten eenigermate te versterken en de kaders te voorzien, en worden alzoo tot eenige toerusting en voorzorgen als gedwongen. — Maar zal nu het doode defensie-stelsel, hetwelk hier eigenlijk ons te behandelen hoofdonderwerp uitmaakt, aan de levende weërbaarheid een voldoende vertrouwen inboezemen, zoo moet dat vertrouwen langdurig voorbereid wezen, en kan niet plotseling eerst in de oogenblikken van gevaar worden daargesteld; eveneens moeten de sleutels van ons defensieve stelsel in krachtige en beleidvolle handen blijven, want een goed verdediger moet zijn terrein vooraf bestuderen, en tot de verdediging van sterke punten, behooren sterke geesten, krachtige hoofden en warme harten. *Coehoorn* heeft te regt de meening geuit, dat aan de waardigheid van elk krijgsman, den rang van hoofd-officier bezittende, de veronderstelling verbonden is, om hem de verdediging eener vesting te mogen toevertrouwen en hij die zijne krachten daartoe ontoereikende acht, mag zich, te regt, als niet op het billijk van hem vereischte standpunt, en als vreemdeling in den krijgsstand aanmerken (1).

Het is inderdaad tijd geworden, om op onze verdediging eenen naauwkeurigen en ernstigen blik te slaan en onze vastigheden, voor zoo verre ons daarvan nog volstrekt benoedigd zijn, uit derzelve vervallen of verlaten toestand in goede orde te brengen; het kan toch in deze oogenblikken wel niet overbodig geacht worden aangaande eene zoo gewigtige stoffe, hier nog met eenige woorden te herinneren.

Aan elk die oogen heeft om te zien, is het genoegzaam bekend en ook bovendien reeds voorlang in eene menigte uitgegeven verslagen en memoriën, door *Cramer*, *Cordes*, *Redelykheid*, *Schouster*, *Dumoulin*, en anderen blootgelegd, dat het verdedigingsstelsel van Noord-Nederland, tijdens het begin der 19de eeuw, in eene zeer onvolledigen staat was, en toch is dit onderwerp, sedert dien tijd, nagenoeg in denzelfden toestand gebleven. Dit nadeelige verbergende, zal er des te minder verbetering te wachten zijn, en het schijnt dus betamelijker, dat wij ons eigen zwak, door naarstigen arbeid en door naauwkeurig onderzoek, leeren kennen en daarin vroegtijdig voorziening beoogen, dan dat te eeniger tijd, de vijand ons eene verwondbaarheid leere kennen, wanneer het te laat zoude zijn, en ons niets overblijven dan een jammerlijk beklag over een strafbaar verzuim. — Het is daarom wenschelijk, dat onze hooge magten de bevordering van den verdedigenden staat van het Vaderland ter harte nemen, opdat wij met verstand en dapperheid, den vijand die onze rust mogt komen storen of ons mogt willen beoorlogen, uit ons land en van onze binnen-frontier kunnen afhouden, gevolgelijk onze onafhankelijkheid waarborgen. Hoe vaak tóch heb-

(1) Wij kunnen alzoo niet genoeg de gestadige beoefening der krijgskunst en vooral ook van dit gewigtig gedeelte derzelve aanbevelen. — De fortificatie-cursus van onzen verdienstelijken kapitein-ingenieur VAN KERKWIJK, diende elk militair, die zich tot hooger roeping bestemd acht, op de plaats in handen te nemen en te raadplegen, als zijnde, vooral ook de onderwerpen van *aanval* en *verdediging der vestingen*, uitnemend kernachtig behandeld en van hooge waarde voor ons leger.

ben laauwheid en kortzigtigheid in deze hooge belangen, gepaard met insluimering of verdringing van den kriegsstand, telkens, nadat de gevaren geweken waren, onze verdediging, ja ons volksbestaan nabij haar *excidium* gebragt, ten ware dat wij niet stroomen bloeds of millioenen schats tot afwering ten offer gebragt hadden. De tijdperken van 1648—1672, leeren ons toch, hoe men tot gevaarlijke uitersten kan vervallen; want onze landmagt en vastigheden, kort te voren zoo geducht, werden niet alleen, tot verbetering van 's lands geldmiddelen, te zeer verminderd, maar deerlijk verwaarloosd, en hoe alzo, onder begunstiging van een gesloopt leger en veronachtzaamde vestingen, de Franschen tot voor Amsterdam drongen. De jaren 1743—1747, 1785—1787, 1795—1798, 1809 en later, zijn niet minder leerzame en ons steeds waarschuwendende tijdperken, want toekomstige dingen moeten afgeleid worden uit de voorledene: *Specta quod sequitur; et videlo ante quod imminet*. Wij moeten thans, naar mate onze industrie en nationale levenskrachten opgewekt worden, handen aan het werk slaan; de krijgswetenschap toch vergenoegt zich niet met theorieën en dorre bespiegelingen; er moet voor de conservatie en bestendiging van het Vaderland, niet alléén door redevoeringen en *literae*, maar ook *arma* gepleit en gewerkt worden; het is niet tijds genoeg, wanneer de nood zulks vereischt; evenmin als men niet leert zwemmen, als het water reeds aan den mond is; het is te laat, wanneer het *Hanibale ante portas* klinkt, om onze vervallen bolwerken te herstellen, even zoo als het te laat zoude zijn, eerst den oorlog in te wachten en dan onze soldaten te gaan oefenen. De oorlog toch is een schrikbarende leermeester, welks onderrigt men maar al te dikwerf zeer duur betaalt, en zoo leerde ons ook reeds de wijste der Koningen, dat het paard vóór den dag des strijds moest afgerigt zijn, en dat zij die zich-zelfen helpen, ook door den Hemel zullen worden bijgestaan!

Terwijl nu reeds zooveel tot behoud en bestendiging van het Vaderland is aangewend, daar toch de burger aan den krijgsman, onder vele andere behoeften, bedekking en wapenen, zijne paarden en zijne zonen gaf, en dus daartoe de dierbaarste offers gebragt zijn, zal men gewis niet op den éénmaal ingeslagen weg willen stilstaan, maar ook de eerste zorgen aan die hoogste belangen, dat is aan onze verzekering en veiligheid, zoowel in het land- als in het zeewezen besteden, indachtig aan de gouden spreuk onzer voorvaderen: *Felix civitas, quae tempore pacis de bello cogitat*.

Men behoeft slechts een blik op de geographische ligging van Oud Nederland te werpen, enerzijds aan Duitschland leunende, anderzijds door België aan Frankrijk gehecht, van de zee op Engeland ziende, en alzo drie groote Rijken belendende, om uit deze verhouding het belang onzer politieke en militaire stelling te gevoelen. Ook welke mogendheid, om ons heen, ontwapent zich? geene! Welke der ons omringende, laat hare vestingen vervallen? geene! Welke heeft, of tracht niet hare hoofdstad te dekken? geene!

Ons Vaderland is, meer dan immer, in de noodzakelijk-

heid om hare strijdkrachten met een goed georganiseerd, geconcentreerd stelsel van verdediging in verband te brengen, daar de veranderde omstandigheden het denkbeeld van een offensief vermogen, eenigermate op den achtergrond gebragt hebben. Het voltooijen van ons binnen-frontier, ons groote plechtanker, ons onoverwinnelijk groot reduit of wapenplaats, benevens het herstellen en verbeteren van eenige onzer meer voorwaarts gelegen oude vervallen vestingen en vastigheden, is als de eersten grondslag aan te merken, welke, voor eene levende weerbaarheid, onverwijd dient gelegd te worden. De bodemgesteldheid van ons land is, bovendien, zoodanig, dat, zoo men zich tot een samengetrokken, eenvoudig en natuurlijk stelsel van verdediging bepaalt, en niet, zoo als vroeger veelal het geval was, tot eene *alles omvattende* behouding of magtversnippering, men dan, zeer zeker, met betrekkelijk geringe opoffering van kosten, ons verwerend vermogen eene verbaazende en nog ongekende kracht kan bijzetten. De natuur toch, biedt als van zelve die hulpmiddelen aan, welke de magtige hand der versterkingskunst slechts hier en daar behoeft te polijsten; want onze bodemgesteldheid, op een bijna doorgaand hellend vlak, in aandachtige overweging nemende, zoo zal men bevinden, dat het, in vele opzichten, door de Voorzienigheid wonderbaarlijk gevormd en geschikt is, tot eene onbegrijpelijk hardnekkige en langdurige verdediging! — Het is bovendien de pligt van onze hooge magten, om de burgerscharen een bemoedigend vertrouwen op de toekomst voor te bereiden en alzo ook derzelve beste pogingen aan te wenden, om het *behoud* te verzekeren en duurzaam te bevestigen, van dat alles, wat, na zoo veel zwoegens, ten voordeele van landbouw, volksvljijt, handel, kunsten en wetenschappen gesticht is, terwijl, gelijk reeds teregt is opgemerkt, een daaraan wel besteed kapitaal, ruim zijn interest zoude uitbetalen met het *vertrouwen* dat het zoude inboezemen!

Men wil niet ontveinzen, dat, welligt ten gevolge der onzekere of veranderde tijdsomstandigheden, of ook om andere oorzaken, mindoordachte, ja geheel verkeerde begrippen en onzekere beginselen aangaande een eenvoudig, krachtig geconcentreerd verdedigingsstelsel zich hebben voortgeplant, waardoor halve maatregelen, mistastingen of valsche toepassingen zijn ontstaan.

Het oude cordon-stelsel, van alles te willen omvatten en behouden, in strijd met het zoo waarheid bevonden gezegde van *Frederik de Groot*, « *qui trop embrasse, mal étreint* » (1) heeft vaak eenen jammerlijken invloed gehad, doordien schatten gelds aan zeer ondergeschikte, excentrische of min belangrijke bodem-punten, zijn opgeofferd, welke zelfde sommen voor eene meer geconcentreerde en wel doordachte kapitale verdediging, toereikende zouden zijn geweest, om ons eene duurzame ongekende kracht te verschaffen.

Het ontijdige en overhaastende blijkt nu meer en meer,

(1) In 1788 zeide onzen verdienstelijken generaal-majoor DUMOULIN: « L'on ne propose de ne veiller qu'à la conservation de ce dont la privation deviendrait de trop grande conséquence, n'ignorant pas, qu'en voulant couvrir trop d'espace, l'armée, trop affaiblie, deviendrait incapable d'agir. »

van oude defensive water-liniën, waartegen een *Lodewyk XIV* het hoofd stiet, om ware of vermeende gebreken te abandonneren en te vernietigen, vóór dat het ter vervanging ontworpen, bevorens behoorlijk afgemaakt was; evenmin is het verklaarbaar, hoe sommige zoo geheel strategische en uitmuntenend gelegen vastigheden, welke juist een krachtig geconcentreerd verdedigings-stelsel bevorderlijk waren, een offer des knagenden tijds, zelfs van den bespoedigenden sloopingsbeitel, zijn geworden; terwijl men dezelve met geen schatten gelds in denzelfden staat kan terug bekomen, en daarentegen andere sterkten van geheel secondaire aard, waarvan sommige daar als een ware oasis liggen, zelfs met zorg schijnen bijbehouden te zijn.

Aan een vereenvoudigd en zaamgetrokken stelsel van verdediging, geenszins het offensive uitsluitende, met eenige voorname houdbare flankpunten om *cul de sacs* te vormen, paart zich tevens het voordeel van niet afgesneden te kunnen worden, benevens de snelst mogelijke regtstreeksche gemeenschap, om den boogsgewijze of afdalende, en wel waarschijnlijk, nimmer loodrecht over onze rivieren zich bewegenden vijand, langs de kortste wegen te kunnen vóórgaan, hem op elk bedreigd punt met onze snelle, en nog meer te mobiliseren, artillerie, den pas af te snijden, ja zelfs eene beslissende magt tegen te stellen.

Veeltijds heeft men, bij het zien der veelvuldige uitgebreide verdedigingswerken van onzen grooten *Coehoorn*, hoezeer met oneindige scherpzinnigheid daargesteld, de groote schaal waarop deze wakkere ingenieur voor den magtigen *Willem III* werkte, uit het oog verloren, namelijk dat deze Vorst, behalve dat hij reeds de ziel en de sleutel van meer dan half Europa was, nog steeds een geoefend leger van ruim 100,000 man in het open veld, of tusschen die vestingen agerende, kon houden. Het is daarom niet genoeg, te zeggen, omdat deze of gene vesting of linie aldus door het schrander beleid van *Coehoorn* uitnemend aangebragt is, moeten wij ons ook daaraan blindelings blijven houden, alles wederom in dien geest opbouwen en op geene vereenvoudiging of concentratie aandringen! Neen, wij zouden dan bij tasting handelen en het doel geheel missen, wijl alles aan de voorhandene of waarschijnlijke middelen van onzen tijd moet geëvenredigd zijn, en van daar ook, dat vele verstrooide vestingen en uitgestrekte vastigheden, afkomstig uit den toenmaligen meest beslissenden *vesting-oorlog*, met geheel andere gegevens en beginselen zijn opgeworpen; zoodat elk nieuw verdedigings-stelsel of nieuwe ontwerpen van verbetering aan onze oude frontieren, waarbij de hedendaagsche middelen en strijdkrachten niet *bevorens*, als *éérste gegevens*, wél bepaald zijn, als onzeker of zelfs gevaarlijk te beschouwen zijn. — Het zou dus ook, voor alsnog, eene onbezonnen verkwisting zijn, om onze thans zeer gematigde strijdkrachten, in eenen zoo uitgebreiden kring of op eene zoo groote schaal te willen verbrokkelen.

Wij willen daarmede niet zeggen, dat vele thans eenmaal bestaande excentrische of verwijderde vastigheden, maar dadelijk geheel en al, naar evenredigheid van onze meer inge-

krompen verdedigingsmiddelen, zouden moeten worden verlaten, gesloopt en verkocht, neen, — deze vroegere overrijling zoude noch door eenig defensief belang, noch door eenig voordeel geregvaardigd worden; te minder, daar in veranderde tijden, andere aanblikken kunnen ontstaan, en het dus, in de hedendaagsche omstandigheden, veeleer van belang is, zich tot de hoofdpunten en tot het evenwel steeds volstrekt benoedigde en steeds nuttige te bepalen, en het overige slechts tegen een algeheel verval te beveiligen, en inmiddels aan de administratie der domeinen, dus ook niet zonder opbrengst of nut voor het rijk, over te laten.

Wel is waar, zal men, in het geval ons een driemaal sterkeren vijand dwingt het open veld langs onze buitenste frontieren of grenzen te verlaten, eene groote oppervlakte lands, zonder groote slagen, moeten prijs geven; dan juist hierdoor zal men zich het behoud van het overige en wel het belangrijkste gedeelte verzekeren.

Niet te willen afstaan, wat men, in het uiterste, met geene mogelijkheid tegen eenen overmagtigen vijand behouden kan, is niet alleen kleingeestig, maar in de gevolgen hoogst noodlottig, doordien men hierdoor onze beperkte magt op eene al te groote uitgestrektheid verbrokkelt en zich, onvermijdelijk, op alle punten zwak maakt, ja, zelfs gevaar loopt om van ons binnen-frontier, ons kardinale punt en hart-ader, afgesneden, of geneutraliseerd te worden. Beter schijnt het, met geconcentreerde welgesteunde krachten, een gevaar stout onder de oogen te treden en daarbij eenige wonden te ontvangen, dan hardnekkig of besluiteloos eenen verwijderden post te willen vasthouden, waarin geene verdediging en waaruit geene redding mogelijk is.

Een geheel aanvallenden oorlog kunnen wij nimmer voeren, zoowel ter oorzaak van het uiterlijk, plaatselijk en innerlijk bestaan van ons land, als uithoofde eener staatkundige onmogelijkheid; de ondervinding heeft ons daarenboven het ongewisse, ja gevaarlijke geleerd, om op hulptroepen of op bescherming onzer regten te rekenen; maar, integendeel is het wijsheid te gelooven: dat de beste, de krachtigste, de zekerste, de minkostbaarste, de eenvoudigste, de natuurlijkste, de onafhankelijkste, de meest ontzag en eerbied verwekkende verbindtenis, de zoodanige is, welke wij in onzen eigen boezem kunnen en steeds behooren te hebben, en die wij ook altijd onverminkt moeten handhaven: dat is die, welke op onze eigene middelen en strijdkrachten gegrondvest is en als zoodanig in eene altoosduurende gereedheid tot zelfsverdediging moet bestaan!

Maar daartoe moeten ook onze strikt benoedigde vastigheden, in tijds, behoorlijk opgemaakt en voorzien worden; want wat baat eene in bouwvallen liggende vesting, wanneer dezelve *in materie* niet tot eene wakkere verdediging geschikt en voorbereid is? Bovendien heeft de ervaring geleerd, dat hetgeen men bij verdedigingswerken in haast maakt, dubbel geld kost, van weinig duur en slechte tegenweer is.

Hebben wij hier de aandacht met een woord op het hooge belang van een wel gekozen, eenvoudig geconcentreerd stel-

sel van verdediging willen vestigen, en waartoe bij ons — in aanmerking genomen de magtige hulp welke de natuur der versterkingskunst aanbiedt, en ook door de daartoe reeds werkelijk bestaande vastigheden en massa's — waarlijk geene onbestrijdbare of overgrootte geldelijke bijdragen tot derzelve herstel, verbetering of uitbreiding gevorderd worden, zoo willen wij, ten slotte, nog een der grootste ingenieurs en veldheerkundige dezer eeuw, over het gewigt van een met matigheid wel gekozen geconcentreerd stelsel van zoodanige vastigheden of sterke plaatsen, als heilige ankers van den Staat, doen spreken, wanneer hij zegt:

« Qu'elles sont le plus sur moyen de prévenir des crises, « et de préserver les états de ces grandes et subites révolu- « tions, qui les bouleversèrent si souvent autrefois, et qui « bouleversent encore les pays qui sont dénués de fortifica- « tions; que c'est par elles, qu'on est dispensé d'avoir conti- « nuellement sur pied d'innombrables armées, pour garder « toutes les avenues du territoire; qu'elles empêchent les peu- « ples civilisés de devenir la proie des barbares, et le sort des « nations d'être compromis par le mauvais succès d'une ba- « taille; qu'elles maîtrisent jusqu'à un certain point les hazards, « assurent la possession des passages importantes, des ports, « des entrepôts de subsistances, des grand établissemens de « commerce; qu'elles préviennent une multitude de guerres, « par la série des difficultés, qu'elles laissent entrevoir aux « conquérans, et les ressources qu'elles offrent à l'opprimé; « que ce sont les armes défensives des puissances, comme les « boucliers le sont des individus, les boucliers ne blessent « point, ils ne font que parer les coups; qu'elles sont de même « essentiellement conservatrices et seules sous ce rapport, parmi « les grands instruments de guerre, elles semblent être justi- « fiées aux yeux de l'humanité. » (CARNOT, *Mémoire sur la fortification primitive.*)

Niets minder waarheid bevat de mannelijke en vaderlands- lievende taal van den baron *Tupinier*, wanneer hij in zijn laat- stelijk aangeboden rapport zegt: « Une nation qui aime la paix « et qui la veut doit être toujours en mesure de prouver « qu'elle ne craint pas la guerre. — Des peuples qu'on ne « saurait ni intimider ni surprendre, dictent des conditions plu- « tôt qu'ils n'en subissent, et se font eux-mêmes leur place, « librement, dignement, sans qu'on en marchande les termes. « C'est surtout dans ce sens que l'entretien des forces mili- « taires est une des plus utiles dépenses que puisse faire un « pays: En répondant à toutes les éventualités guerrières, elles « assurent le repos; elles contiennent toutes les ambitions et « toutes les violences. Une armée avec de bonnes forteresses « produit la sécurité, cette source de toutes les autres riches- « ses. Est-ce donc là à dédaigner? »

Het is dus niet te ontkennen, dat een Staat, en althans de onze, zich niet zonder krijgslieden, dat is niet zonder een matig wel georganiseerd staand leger en een goed verdedi- gings stelsel schijnt staande te kunnen houden. Ten slotte zij nog aangemerkt, en wel, terwijl ontmoediging, verflaauwing, tegenkating of vooroordeel op het soldaten-ras schijnt te druk-

ken, even alsof de burger hem, nu de gevaren kortstondig geweken zijn, minder achting, vereering en liefde zoude toe- dragen, dat de stand des krijgsmans de *hoogste stand* in den Staat is: die stand toch zelf is de grootste lofredenaar, en zijne daden zijn de grootste eer van den burger: want hij moet ontberren door ongemakken van allerlei aard te verduren, bloeden en sterven, opdat de ijverige burger veilige, geruste en gelukkige dagen moge beleven. Ten hoogste druipt de burger voor hem van zweet, maar de krijgsmans moet voor hem lijden, en vergiet voor hem zijn bloed.

X.

BESCHOUWING

DER

LIGTE RUITERIJ EN DER ONGEREGELDE RUITERBENDEN
IN DE ONDERSCHIEDENE WERELDDEELEN.

(*Vervolg van n°. 2.*)

I. De Oostersche ligte ruitery te Kalisch.

Zij die in de gelegenheid zijn geweest, het beroemde Rus- sisch-Pruissische leger te Kalisch, in 1853 bij te wonen, we- ten geene woorden genoeg te vinden, om hunne bewondering over de behendigheid der Oostersche ligte ruitery uit te druk- ken, die zij als het ideaal der volkomenheid beschouwen, welke een lichte ruitery door rijkunst en wapengeoefendheid bereiken kan. In geen minder geestdrift dan de generaal *von Bismark*, werd de Pruisische kolonel *von Decker* bij de aan- schouwing eener zoo uitmuntende ruitery-geoefendheid ontsto- ken, terwijl het overeenstemmende getuigenis van twee zulke bekwame officieren, voorzeker eenen waarborg tegen te over- dreven lof oplevert.

Van de oefening eener afdeeling van het Muselmansche re- giment, die hij zag uitvoeren, verhaalt de laatstgenoemde o. a. het volgende: De bedoelde afdeeling plaatste zich aan het einde van eene breede baan, die door aanschouwers gevormd werd; in het midden van eene der lange zijden bevond zich de keizer; eenige schreden van den keizer verwijderd, had men een blad papier op den grond gelegd. Ieder ruitery had zijn lang ge- weer op de dij geplaatst; achtervolgens reed man voor man, op omtrent 50 schreden afstands, elkander volgende, in den gestrekten ren, de baan door, zoodat het blad papier hem ter linker zijde bleef, en letterlijk in het oogenblik dat de rui- ter zich nevens hetzelfde bevond, boog hij zich links omlaag en doorschoot, meerendeels met het geweer, enkele met hun lang pistool, met den kogel, het blad papier, welks bewe- ging duidelijk deed zien dat het getroffen was. Ieder ruitery liet de tot dat oogenblik in de hand gehoudene teugels, op den hals van het paard vallen, dezelve onmiddellijk na het schot weder hervattende. Dit alles geschiedde met eene zooda- nige, bijna gelijktijdige snelheid, dat men al zeer oplettend moest

toezien, om de wijze van uitvoering, bij den pijlsnel voorbij rennenden ruiters te kunnen onderscheiden.

Op eenen anderen dag werd door de Muselmannen en Ural-sche kozakken eene proef van hunne vechtwijze, en daarbij eene proef van hunne buitengewone behendigheid gegeven.

De Muselmannen vingen met eene krijgsvertooning aan, die wel eenigzins naar die rijkunstige beweging in het caroussel zweemt, welke men *la Barre* noemt. Zij schaarden zich daartoe in twee partijen, waarvan de eene zich op de hoogte van het leger, de andere, omtrent 400 schreden van daar op de vlakke helling van Dohrzie plaatste, waarbij de moeilijkheid van afdalende te moeten aanvallen, hen, welke hooger stonden, niet het minste scheen te hinderen.

Enkele ruiters van de eene partij renden vooruit, andere van de tegenpartij renden deze te gemoet. Zij schoten hunne geweren af; deze draaiden om, de andere vervolgden hen. Hierop vlogen nieuwe ruiters hunne beklemde makkers ter hulp, die zij tusschen zich doorlieten en wier terugtogt zij door hun vuur dekten, waarop de aanvallende omkeerden en door deze vervolgd werden. Dadelijk snelde weder een troep hen te hulp en zoo ging dit over en weder, eerst vier, dan acht, vervolgens zestien, enz., tot dat eindelijk beide partijen geheel in het verspreide gevecht ingewikkeld waren en daarbij in bont gewoel gedurig van plaats verwisselden. Dit alles had het voorkomen van een wild regelloos gevecht, ofschoon men, bij eene aandachtige beschouwing, hierbij het bewijs van het grootsch overleg bespeurde, waarmede elk ruiter en iedere troep zijn oogmerk planmatig vervolgde. — Nadat vervolgens eene kleine rust de paarden wat had doen uitblazen, verwisselden beide partijen nogmaals hunne plaatsen, waarbij zij in vollen ren, met luid krijgsgeschreeuw, door elkander heenjoegen en hunne geweren losbrandden. Overvloedige stof van bewondering over de behendigheid, waarmede de ruiters in den wildsten ren elkander zochten te vermijden, was hier op te garen. Deze oefening getuigde sprekend genoeg tegen het denkbeeld, dat men hier en daar aangekleefd vindt, alsof de Aziatische ruiter alleen tot regtuit rijden geschikt zou zijn, en niet dan zeer bezwaarlijk korte wendingen zou kunnen maken. Even ongegrond is het gevoelen dat zij met hunne ligte trens-tooming niet dien invloed op het bestuur hunner paarden zouden kunnen uitoefenen, en met hen zoodanige korte wendingen en ophoudingen uitvoeren, als waartoe men bij ons de stang onmisbaar acht. Integendeel bewees hun voorbeeld de waarheid, dat niet in het werktuiglijke geweld des tooms, maar in de juiste wilsmedeeling des ruiters de gehoorzaamheid, het begrip en de kracht des paards, gezocht moet worden. Hiervan zag de kolonel *von Decker* een treffend bewijs. Zijne verwondering namelijk betuigende, dat de ruiters met deze tooming meester van hunne paarden zouden kunnen blijven, werden zijne woorden waarschijnlijk door den keizer gehoord; op den eigen stond kwam een Muselman in vliegende ren voorbijgejaagd, aan wien de keizer nu met luider stem, «Sta!» toeriep. Oogenblikkelijk hield deze zijn paard in den vollen loop, zoodanig op, dat het als in den grond

geworteld stokstil stond, zijn paard naar den keizer wendde, en eerbiedig vroeg: «Wat beveelt gij Heer?» Lagchend gaf de keizer ten antwoord: «Het is goed, ik ben over u te vreden!» Met een vreugdekreet, het lang geweer over het hoofd zwaaijende, joeg de ruiter voort.

Niet minder bekwaamheid dan in de rijkunst, betoonden deze Oosterlingen in de wapenbehandeling en de behendigheid van derzelve verwisseling; het afschieten en over den schouder werpen van het geweer, het pistool trekken, losbranden en opsteken, hierna de sabel trekken of de dolk grijpen, al nadat de aanval of de verdediging zulks eischt, dit alles is bij hen slechts het werk van een oogenblik. Even geschikt betoonden zij zich in het aanslaan van het geweer aan den regter of linker schouder, vóór of achterwaarts, zoo als zulks hen het gepaste en gemakkelijkste voorkomt; terwijl men hen vervolgens veelal met het afgeschoten geweer eene zwaaijng over het hoofd zag maken, welke hen, even als met de lans der uhlanen, tot een dekking moet verstrekken.

Nog eene andere vertooning leverde de proef van hunne bekwaamheid in de behandeling der werpspies, waarvan zij zich echter meer als vervolgings- dan als aanvalswapen, bedienen. Hier gebruikten zij, tot vermindering van ongelukken, houten staven, om het door de Oosterlingen zoo geliefde Djerid-spel uit te voeren. Met bewondering zag men de kracht waarmede sommige de staven bijna 100 schreden voortwierpen, en nog meer de behendigheid waarmede de vervolgden in vollen ren, het hoofd naar achteren gedraaid, den worp wisten te ontwijken, hem afweerden of zelfs met de hand den staf des tegenstanders opvingen, die, nu vervolgd geworden, op zijne beurt, den worp zocht te ontwijken of met de hand op te vangen.

Onder de ruiters die zich bij de verschillende oefeningen onderscheidde, trok vooral eene bejaard Muselman, met een roode broek gekleed, bijzonder de opmerkzaamheid, door zijne voorbeeldelooze behendigheid in het rijden en wapengebruik. Meer dan dertig malen doorjoeg hij in vollen loop de renbaan, onder alle mogelijke wapenbewegingen, zoodat men niet wist wat meer bewondering verdiende, zijne bekwaamheid of de onbegrijpelijke volharding van zijn uitmuntend paard.

In bijzondere bekwaamheid deden de Uhralsche kozakken in geenen deele voor de Muselmannen onder, met welke zij, ook in gezamenlijke krijgs- en vechtwijze, even als met andere Oostersche ongeregelde ruitery, grootendeels overeenstemmen. Daarentegen bestaat er een verschil tusschen hen, voor zoover zulks de afzonderlijke uitvoering betreft; namelijk, terwijl de laatste nooit den zadel verlaat, maar, met digt aangesloten beenen, één en hetzelfde wezen met zijn paard schijnt uit te maken, buitelt de kozak, als het ware, op den zadel om. Nu duikt hij van zijn paard omlaag, om zijnen vervolger te doen denken, dat hij door een schot getroffen is, of om dit te ontwijken, maar in hetzelfde oogenblik is hij weder omhoog, draait zich om en schiet een pistool af; dan weder werpt hij zich van het paard, laat zich, in den beugel hangende, als voortslepen, maar even snel, zwaait hij zich weder in den zadel, zoowel van de regter als van de linker zijde; thans

springt hij van het paard, zet een voet op den grond, zulks tienmaal achtereën met de grootste snelheid herhalende, en dit alles regts en links, altijd in vollen ren.

Men zag hen voorts in den voorgestelden aanvalsren, met overgekruiste stijgbeugels, regtop te paard staan, en allerlei houdingen aannemen, nu half zittend, dan knielend, tuschenbeide regtop, en met het afgeschoten geweer over het hoofd draaijende. Zij legden zich op den rug van het paard, staken de beenen omhoog, terwijl zij, met op den hals der paarden geworpen teugels, onder een vrolijk geroep voortrenden.

Eene nieuwe vertooning moest nu ten bewijze hunner behendigheid en meesterschap over hunne paarden strekken. Daartoe werden eenige bossen stroo opgehoopt en met pistoolschoten in brand geschoten. Zoodra het vuur helder opvlamde, werd eene in het water gestoken muts op het vuur geworpen, en nu renden de kozakken door de vlammen heen en poogden de muts te grijpen, hetgeen van de tien doorgaans aan acht gelukte, die ze dan juichend in de hoogte wierpen. Hierbij weigerde bijna geen enkel paard door de vlammen te springen, en, zoo dit al plaats had, maakte een dragt kantschoukslagen, het zoo gedwee, dat het mak als een lam, den wil van den ruiter volgde en door het vuur heen ging.

Zoodanige kunstvaardigheid als deze ruiters aan den dag legden, en waarin hen bekwame kunstrijders bezwaarlijk op de rechte lijn zouden overtreffen, moet als het ware aangeboren, of van de vroegste jeugd af verkregen zijn, daar wel de beste Europesche rijsschool buiten staat is om het zoover te brengen.

De verwonderlijke bekwaamheid welke zij in het gebruik van het schietgeweer bezitten, toont duidelijk, welke voordeelen eene zoodanige ligte ruitery daarvan tegen minder hierin bedrevene kan trekken, gelijk de Franschen dit bij de laatste krijgsgesbeurtenissen in Afrika, op eene smartelijke wijs, van de Arabische ruiters hebben ondervonden; en het is wel uit dien hoofde, dat de kozakken van den Kaukasus en Ural, hunne lanssen tegen de lange geweren hebben verwisseld, om deze bergbewoners met gelijk voordeel te kunnen bekampen.

(Wordt vervolgd.)

****...N.

DE GEEST DER WET MOET SPREKENDE GETUIGEN VAN
EENE GROOTE BELANGSTELLING, IN ALLES WAT TOT
DE LANDS-DEFENSIE BETREKKING HEEFT.

EEN ANTWOORD.

Si j'avais à répondre à d'autres qu'à Sapiro,
Je ne ferais parler que le Dieu qui m'inspire,
.....
Mais je te parle en homme; et sans rien déguiser,
Je me sens assez (franc) pour ne pas t'abuser.
VOLTAIRE. Mahomet.

Onze invallende gedachten, in ons voorgaand nummer opgenomen, hebben de *Arnhemsche Courant* van den 15den dezer, tot een antwoord uitgelokt, dat — zooals trouwens te verwachten was — even kernachtig als geestig gesteld is.

De kiesche inkleding van dat antwoord, de humane teregtwijzingen en ophelderingen daarin gegeven, even als de sprekende blijken van overeenstemming met enkele der door ons ontwikkelde punten, verpligten ons tot erkentelijkheid jegens de geachte redactie, aan wie wij onzen dank met des te meer genoegen betuigen, wijl door hare bemoeijng onze provocatie het beoogde doel heeft getroffen. De belangen der landsdefensie ter sprake te brengen, aanleiding tot discussie te geven, en de noodzakelijkheid eener meer algemeene deelneming aan de overweging dezer gewigtige quaestie te doen inzien, dit zal altijd onze hoofdbedoeling zijn bij de behandeling van dergelijke stoffe. Wij zijn ook te zeer doordrongen van den grooten invloed, welken de dagbladen op de openbare meening uitoefenen, en van het gewigt hunner roeping, dan dat wij onverschillig zouden kunnen blijven, bij het al of niet ter harte nemen van onderwerpen, die meer speciaal tot onzen werkkring behooren. Daarbij voegt zich de innige overtuiging, dat, bij het goede, 't welk door de dagbladen sedert 1850 hier te lande is voortgebracht, zij nog eene gewigtige roeping te vervullen hebben, namelijk de publieke opinie te helpen voorlichten omtrent die onderwerpen, welke zoo naauw met de onafhankelijkheid van het vaderland en met de onschendbaarheid van het grondgebied in verband staan.

Wij vermeenen echter, ook van onze zijde, eenige ophelderingen te moeten geven, om onze vroegere provocatie eenigzins meer te regtvaardigen, en de oorzaken van het verschil onzer overtuiging met die der geachte redactie, in een helderder licht te stellen. Uit het *Antwoord* toch hebben wij moeten opmaken, dat men onze boutade toegeschreven heeft aan eene teleurstelling, — namelijk dat wij den heer Mr ROEST VAN LIMBURG, noch den heer THORBECKE gewag hadden zien maken van «*Militaire maatregelen*.» Dit zou, volgens het gevoelen der *Arnhemsche Courant*, eene der voornaamste oorzaken zijn, die ons uit de atmosfeer van *apathie*, waarin onze standgenooten zouden dommelen, gedreven had. Het een en ander stelt ons in de gelegenheid, om onze drijfveeren duidelijker bloot te leggen.

De gezegde redactie vermeent, dat onze standgenooten niet wèl doen met onverschillig te blijven bij de behandeling van politieke onderwerpen. Het zij ons vergund haar te herinneren, dat de hier bedoelde *apathie* niet van lieverlede, en uit den eigen boezem van ons militaire wezen is ontstaan; maar dat zij integendeel, reeds bij de geboorte van dat wezen, door de natie zelve daargesteld en aan den militairen stand opgelegd is. Wij hervinden haar in de overleveringen onzer oude staatsvormen, en die overleveringen heeft men *gedeeftelyk* levendig gehouden in de opvolgende staatsregelingen. Immers bij onze voormalige republiek waren de

militairen door de wet tot die apathie gedwongen, terwijl de beperking in de verkiesbaarheid der militairen, aangeduid in de tweede zinsnede van artikel 81 onzer grondwet (zie *Aanteekeningen op de grondwet*, bladz. 119), zelfs nog moet beschouwd worden als een uitvloeisel dier vroegere staatsregeling. De te zeer bekende anti-militaire geest der Hollandische natie, welke zelfs door de vrijzinnigste leden onzer tweede kamer, en door vele kundige publicisten, op eene zoo sprekende wijze vertegenwoordigd wordt, heeft het overige gedaan, om zelfs den stoutmoedigsten neder te drukken in de «*atmosfeer*,» die — wij bekennen het — de onze niet moest zijn. Maar hoe zal men nu opwekking en overeenstemming gevoelen; hoe nu ontwaken en aan de discussie over politieke onderwerpen deelnemen, bij de gedurige herinnering, dat eene dusdanige deelneming geheel strijden zou met de inzichten van allen, die de meeste belangstelling in die onderwerpen getoond hebben? Dat de geest, de strekking en de beteekenis der woorden *zedelyke* en *constitutionele kracht*, bij onze vrijzinnigste staatsburgers, niet zoo gaaf de door ons bedoelde *militaire- en wapenkracht* insgelijks omvatten, is duidelijk genoeg gebleken. Indien wij daaraan nog getwijfeld, of indien wij daaromtrent illusien gevormd hadden, dan ware de vrees voor het *opwekken van den krygszin, en te ver gedrevene ontwikkeling van krygsbegaafdheden*, die de anders zoo verlichte voorstander der ontwikkeling van *zedelyke en constitutionele kracht* — de hooggeschatte LUZAC — in eene vroegere vergadering onzer tweede kamer deed blijken, voldoende geweest, om te doen zien, hoe laag de krygsbegaafdheden bij de Hollanders van den ouden stempel staan aangeteekend. Dat het gewag maken van *krygskundige maatregelen*, bij de discussie over de verbetering van de grondwet, als overbodig kan beschouwd worden, geven wij gaarne toe; maar de discussie over de *grondslagen der wapenkracht* mag toch niet achterwege blijven, of minder volledig dan andere ontwerpen behandeld worden; vooral niet bij een volk, waarbij nimmer juiste denkbeelden, omtrent de eigenlijke vereischen eener goede lands-defensie hebben bestaan. En valt het bij een zoodanig gemis niet wat moeilijk te vooronderstellen, dat het goede, door ons gewenschte *stiltzwygend en als van zelf* zoude bevorderd worden?

Het was ons niet onbekend, dat de Professor THORBECKE, eenen doorwrochten geschiedkenner is; dat Z. H. G^e. lessen geeft over hare toepassing op het praktische leven der volken en menschen; wij hebben er evenmin aan kunnen twijfelen, dat Z. H. G^e. de krygskunde niet onder de staatkunde zou rangschikken. Het was ook juist daarom, dat wij de *Aanteekeningen op de grondwet* van den hooggeschaten schrijver, met gretigheid in de hand namen, in de verwachting

ting, dat Z. H. G^e. de beginselen eener verbeterde, op onze geschiedenis steunende, en met de principen der moderne krygskunde overeenstemmende lands-defensie zou ontwikkeld hebben. In dat opzigt viel er toch zooveel in onze staatsregeling en staatsvormen te verbeteren! Oude vooroordeelen, overgeleverde dwalingen moesten door den *vernieuwden geest* der wet bezworen en uit den weg worden geruimd. Wij, en velen met ons, vonden zich echter bedrogen in onze en hunne verwachtingen. Immers de *Aanteekeningen* op artikel 59 en 81, evenals die op het *VIII. Hoofdstuk* onzer grondwet, — de eenige punten waarbij van militaire onderwerpen sprake is, — verduidelijken en herroepen, wel is waar, den anti-militairen krygsgeest der natie, maar zij droegen, onzes inziens, geene sprekende blijken, dat de geleerde en hooggeschatte man daarbij zeer sterk aangedrongen heeft *op eene volmaking der praktijk*. Ware de Professor van het hooge gewigt der lands-defensie doordrongen geweest, bij zijnen gekenmerkten wensch om de grondwet tot eene nationale kracht te vormen, dan had Z. H. G^e. bij de behandeling van deze gewigtige quaestie, de *belangstelling* van krygskundige begaafdheden moeten inroepen. Dit toch zou een *praktisch denkbeeld* omtrent de *volmaking der praktijk* en een betoog van het gebrekkige der vroegere en nog gehuldigde theorie geweest zijn. Want, bij de innige overtuiging dat de krygskunde tot de staatkunde behoort, moest ook de krygskunst ter hulp van de staatkunde zijn ingeroepen. Bij deze door ons opgemerkte leemte, bij de zekerheid dat de vrijzinnige, helderdenkende en onbewimpeld schrijvende publicist, zich zoo weinig de constitutionele regten der militairen, in vergelijking met zijn pleiten voor andere regten, aantrok (zie bladz. 71 en 119 der *Aanteekeningen*), konden wij de bedoelde en tot motto gekozene zinsnede, als eene alleen staande stelling beschouwen. En dat die zinsnede werkelijk aan velen is opgevallen, blijkt uit de aan ons gedane aanzoeken, om er eene quaestie van te maken.

Wij gelooven dat onze verlichte en geachte partij, met ons zal instemmen, dat de *geest* der wet niet de rigting aan het geheel *alleen*, maar ook de rigting aan de afzonderlijke deelen moet opgeven. Bij de afzonderlijke aanwijzing van den weg, waarop de grondwet tot eene nationale kracht zou kunnen aangroeijen, schijnt nu stiltzwygend voorondersteld te zijn, dat de belangen der lands-defensie, en de daaronder begrepene persoonlijke militaire belangen, met de gewenschte verbeteringen van het *geheel*, als *van zelf* zouden bevorderd worden, — dit moeten wij uit het antwoord opmaken. Maar, was het in de gegevene omstandigheden en bij het gegronde vermoeden, (ook af te leiden uit de *Aanteekeningen*, bladz. 284—285) dat de woorden *zedelyke* en *constitutionele kracht*, hier te lande zeer weinig met *wapenkracht* gemeens hadden,

niet eenigzins verschoonbaar, dat wij eenen verderfelijken voortgang op den ouden dwaalweg vooronderstelden? Onze beschuldigingen toch waren gegrond op het stilzwijgen der dagbladen, op de onstaatkundige uitvallen van sommige onzer publieke redenaars tegen de weerbare magt in het algemeen; en het was juist op de in praktijkbrenging van een geheel praktisch denkbeeld, op de vestiging van nationale wapenkracht, door *nationale medewerking*, dat wij aandrongen. Daartoe werden wij nog verder uitgelokt, niet omdat wij geen gewag vonden gemaakt van krijgskundige maatregelen, maar omdat, onzes inziens, de *geest* der voorgestelde verbeteringen niet getuigde van eene *verhoogde* behartiging der militaire belangen. Alles droeg derhalve bij, om de onverschilligheid der militairen omtrent de gewigtigste quaestien, eerder te doen toedan afnemen.

Wanneer wij nu de historische teregtwijzingen, in het humane *Antwoord*, in verband brengen met de omvattende betekenis, welke de voormelde redactie aan het zamengestelde woord *zedelyke kracht* geeft, dan gelooven wij daarin nog meer gronden te vinden, om onze vermeende *dwaling* en onze beschuldiging geheel te regtvaardigen.

Wij zijn wel eens amspligtshalve geroepen geweest, en zijn het nog dikwerf, om verklaringen te geven, over datgeen wat men eigenlijk onder *wapen-* en *militaire kracht* verstaat; eene kracht die niet volkomen synoniem is, met datgeen, wat men meer algemeen door *zedelyke kracht* wil uitdrukken.

De *zedelyke kracht* van een volk toch, moet beschouwd worden als een samenwerkend uitvoeris van wetten, zeden gewoonten, en voornamelijk der opvoeding. Eene niet bestaande, of geheel ingesluimerde zedelijke kracht, kan daarbij niet zoo plotseling en door de werking van één persoon worden daargesteld. Dezelfde middelen en wegen leiden nu wel tot het ontstaan eener dergelijke kracht bij de legers, doch deze is beweeglijker, en somtijds geheel onafhankelijk van de volkszedelijke kracht. Een leger, b. v., dat goed zamengesteld en goed geoefend, maar zedelijk krachteloos is, kan plotseling en door eene persoonlijke werking opgewekt en tot grootsche daden bekwaam gemaakt worden; dit is historisch boven alle betoog verheven. Deze opgewekte kracht, in het algemeene spraakgebruik ook zedelijke kracht genoemd, kan men derhalve niet als zoo geheel gelijkslachtig beschouwen met die krachten welke door onze geteerde partij bedoeld werden; en daarom is hare geestige woordspeling niet altijd even juist. Zoo wekte de tegenwoordigheid des Franschen keizers, in de anders zoo zedelijk krachteloze Italiaansche henden, in het Spaansche schiereiland, eene kracht op (1), die ze weldra

gelijk stelden met de moedigste soldaten van het keizerrijk. Een goed begrepen en doelmatig *militair organismus*, kan derhalve wel degelijk van het zedelijk krachtelooste volk, goede soldaten vormen. Wat hier voor geheele legers geldt, is ook toepasselijk zelfs op de kleinste gedeelten; dit wordt ons door de krijgskundige wijsbegeerte, door het praktische soldatenleven, sprekend en overtuigend geleerd: De beste soldaten, grondstof toch, wordt ondermijnd, verflaauwt, ontzenuwt, wordt zedelijk krachteloos, bij een gebrekkig militair organismus en onder eenen weeken, onkundigen chef, terwijl het omgekeerde plaats heeft, zelfs bij die soldaten, welke uit aard, gewoonte en zeden, onder de slechte soldaten-stof moesten gerangschikt worden. Waarom zal *dit* bataillon, *die* compagnie van een en hetzelfde leger, uit eene en dezelfde natie getrokken, op een en hetzelfde slagveld, schandelijk wijken, terwijl een ander bataillon, eene andere compagnie, op de stem des aanvoerders stand houdt, en zich met roem overdekt? Hierin vinden wij weder een ander verschijnsel, eene andere schakering van de mobiliteit der kracht die wij bedoelen, terwijl het tevens een behartigingswaardige wenk is, voor diegenen die geroepen zijn, om het leger en deszelfs onderdeelen van krachtige aanvoerders te voorzien. Onder zulke snelle afwisselende vormen nu, vertoont zich de volkszedelijke kracht niet; zij kan dus — 't zij herhaald — niet als zoo volkomen gelijkslachtig beschouwd worden met datgene wat wij, ter onderscheiding, *militaire kracht* noemen.

Het *Antwoord* zegt: «Toen Frankrijks nieuwe legers Europa overheerden, was het, omdat eene zedelijke kracht (eene kracht van wil) in de natie was gevaren.» Hier zien wij de zedelijke kracht weder eene beperktere betekenis aannemen. Was die kracht van wil *in de Fransche natie* gevaren, dan kan men toch niet aannemen, dat die *kracht van wil*, om te *overheerschen en onder het juk te brengen*, ook doorgedrongen was in de *tallooze benden*, welke uit de *onder het juk gebragte volken*, getrokken werden; en evenwel wedijverden die *gedwongen hulptroepen* met de Fransche soldaten in moedbetoon, en overtroffen ze dikwerf in *moedige en lydzaam volharding* (het grootste bewijs van soldatenkracht). Van daar onze vooronderstelling, dat een rijk zonder zedelijke en constitutionele kracht, maar van een sterk en geoefend leger (goed militair organismus) voorzien, zich kan doen eerbiedigen, zich zelfs groot en magtig kan maken.

Wanneer wij nu de oorzaken der hier boven bedoelde *opwekbaarheid*, opsporen, dan vinden wij ze, *in een goed en doelmatig organismus*, dat in den *geest* der wet zijn voornaamste steun vindt. De opwekbaarheid der militaire- en wapenkracht, moet alzoo door de werking dier wet, niet alleen mogelijk wezen, maar zij moet er, even als door zeden

(1) Zie *Belmas, Suchet, St. Cyr, Guerre de la Peninsule.*

en gewoonten, door bevorderd worden. Een vrij en onafhankelijk volk mag derhalve de aankweeking van den krijgsgedachten niet vreezen; integendeel, de geest der wet moet dien zin levendig houden, terwijl hij gelijktijdig aan dien zin eene rigting moet geven, die het beste strookt met de krachten en de geaardheid van het volk, en met de gesteldheid van het land der inwoning. Niets van dat alles vonden wij in de voorstellen tot verbetering onzer grondwet; en waarlijk, het viel moeilijk ons met illusien te wiegen, na al hetgeen in de tweede kamer over de belangen der lands-defensie gezegd is; terwijl onze dagbladen daarover of het stilzwijgen bewaarden, of een stap verder deden op den dwaalweg.

Het antwoord zegt: «Toen Sparta bedreigd werd door duizende barbaren, ging het geene bordjes plaatsen aan de Thermopylen, met het opschrift: «Hier huisvest zedelijke kracht;» maar de mannen van Sparta trokken uit, om er met hunne lijken den doortocht te stremmen, tot dat al de Grieksche burgers bij Marathon zouden staan. Zoo handelen natien waar nationale kracht is gevestigd.»

Hoezeer wij ons, om ligt te bevatten redenen, voor het *sus minervam* willen wachten, vermeenen wij echter, in het belang van een juist begrip, ons te moeten beroepen op *Lycurgus* wetten. Deze waren het, de Spartaansche zeden en gewoonten, die de helden aan de Thermopylen met altijd bloeiende eerlauerwen omkransten. Staatsregeling, zeden, denkwijze, levenswijze, burgerlijk verkeer, door *Les* wetten daargesteld en begrensd, hadden *uitsluitend ten doel, den krijgsgedachten der Spartanen te onderhouden*, en uit dien geest sproot de soldatenkracht, welke zij zoo dikwerf en laatstelijk zoo heerlijk aan de Thermopylen ontwikkelden. Immers de zedelijke kracht der Spartanen was iets geheel anders dan hetgeen men nu bij ons, door het verbeteren der Grondwet (zelfs volgens de *Aanteekeningen* en de andere commentariën), zoude willen daarstellen! Wat zou er, in Sparta, van den redenaar geworden zijn, die vreeze geopperd had, dat de volkshoofden te veel in militairen zin werden opgevoed!

Het antwoord zegt: «Assyrie en Perzie vielen, want legers reddden geen krachteloos volk.»

Wij dachten, dat *Ninus*, *Sesostris*, *Cambyses*, aan Assyrie en Persie wetten en krijgsgedachten gegeven hadden, waaruit een *Cyrus* voortspoot en waardoor zijne krijgers gevormd werden, met welke hij het Babylonische rijk omverstortte, om op deszelfs bouwvallen de groote Persische monarchie te grondvesten. De Persen onder *Xerxes* en *Darius*, waren niet meer dezelfde, die onder *Cyrus* van hunne bergten afstroonden, om het westelijke Azie te veroveren; het is waar; maar welke waren de oorzaken? Niet het verdwijnen van de zedelijke kracht alleen, maar voornamelijk het

verflaauwen van den krijgsgedachten onder hen, het kwijnen van de krijgsgedachten hunner groote voorgangers: het dooden der praktijk!

Ten slotte merkt het antwoord nog op: «Griekenland en Rome vielen; want legers en vestingen vervangen geene nationale kracht.»

De verdediging des vaderlands werd in Athene beschouwd als de *eerste en heiligste plicht*, als een voorrang, als een eervol regt, hetwelk den burger tot burger vormde, en dat *alleen aanspraak gaf op eer en burgerlijke regten*. *Solons* burger-klassificering was de uitdrukking van den *militairen geest der wetgeving*, waaruit de *militaire kracht* der Grieken geboren werd. De bloeiende krijgsgedachten der Grieken verwelkte onder den giftigen adem der schatten, die zij uit Azie hadden medegevoerd, en toen zij de *soldatenplichten*, bij *Solons* wetten gevorderd, door goud (een *remplacement!*) afkochten. Bij het verwaarloozen zijner oorspronkelijke *krijgsgedachten*, viel Griekenland.

En Rome! De Romeinsche Staat werd uit den oorlog geboren, werd door den oorlog opgevoed. *Romulus* nieuwe schepping was een zwak man, *maar in volle wapenrusting*, en zijne eerste staatsregeling — het *legioen*. De zedelijke en politieke grondslagen van den ontloken Romeinschen Staat waren op de leest van *Lycurgus* en *Solons* wetten geschoeid. Zoo lang de Romeinen aan die instellingen getrouw bleven, zag men hunne magt op de zeven heuvelen tot eene wereldkracht aangroeijen. De Romeinsche legioenen der keizers waren echter slechts flauwe nabootsingen van die der consuls en koningen, *omdat de oorspronkelijke krijgsgedachten meer en meer op den achtergrond gesteld werden*: toen *burgerdeugd* en *soldatenzin* zich in twee afzonderlijke grondstoffen afscheidden. Zelfs reeds onder *Julius Caesar* verborgen de heerlijke vruchten van den Romeinschen krijgsgedachten, den worm, die daaraan later, even als aan de grondslagen van den Staat, zoo vernielend knaagde.

Bij eene dusdanige krijgsgedachtengeerige beschouwing der geschiedenis, vermeenden wij in den geest der wetten en instellingen van de oude volken, den hefboom hunner opkomst, bloei en magtontwikkeling te ontdekken, en uit de verflaauwing van dien geest, gedeeltelijk hunnen val te kunnen afleiden. Die geest nu was *duidelijk uitgedrukt en werd niet stilzwygend voorondersteld*. Ter zake:

Wanneer het ons genoeg gedaan heeft, door het antwoord der Arnheemsche redactie, kennis te maken met eene verlichte partij, waarbij wij — wat meer de militaire quaestie betreft — meer overeenstemming dan verschil van gevoelen hebben mogen opmerken, dan hebben wij door dit weder-antwoord eenen maatstaf willen geven van den prijs, dien wij aan die kennismaking

hechten. Geenszins toch is het ons te doen geweest om gelijk te hebben, of het *laatste* woord te spreken, evenmin ligt het in onze bedoeling, eenen onnutten pennenstrijd over *woorden* te voeren; alleen het verlangen om onze eerste provocatie eenigzins meer te motiveren, gaf aanleiding tot het schrijven der bovenstaande regelen. Wanneer wij nu gedwaald hebben, of wanneer onze beschuldigingen ongegrond waren, dan zal de geachte redactie, met onze alsnu ontwikkelde historische en politieke overtuiging, nog minder redenen hebben, om op hare uitgedrukte overeenstemming terug te komen. Immers ook wij wenschen in de grondwet, in de uitgebreidste beteekenis van het woord, eene nationale kracht te vinden, eene levendige uitdrukking te zien van eene meer sprekende behartiging der lands-defensie, waardoor aan het Gouvernement meer kracht, en aan de natie meer vertrouwen op *bestendigheid* zou geschonken worden.

J. C. VAN RIJNEVELD.

GEMENGDE BERIGTEN.

Het *Journal der armes Speciales 1840*, van n°. 1 tot en met n°. 4, deelt het verslag van eenige gedane proefnemingen mede, waaruit wij de navolgende verkregene uitkomsten beknoptelijk overnemen.

Proeven genomen te Luik in 1839.

1°. Over de doelmatigste lading voor het infanterie-geweer.

De ladingen bij de proef vergeleken, waren van 13 en van 10¹/₂ wigtjes, het pankruid daaronder begrepen. De schijf was 2 ellen hoog en breed.

De wapens op een bok bevestigd zijnde, werd de kans van treffen op de afstanden van 100, 150 en 200 ellen, bij beide ladingen, ganoegzaam gelijk bevonden; — blijvende het voordeel echter aan de lading van 13 wigtjes; dit werd ook bevestigd, door proeven in 1839 te Braescaet genomen.

Met het geweer uit de vrije hand schietende, hield de lading van 10¹/₂ wigtje op de afstanden van 100 en 150 ellen het voordeel; op die van 200 ellen behield de lading van 13 wigtjes de overhand. Met de lading van 10¹/₂ wigtje, was de rigting, bij eenen afstand van 200 ellen (265 passen), genomen op den bovenkant van de schijf, de visier-korrel dezelve dekkende; deze rigting werd echter nog te laag bevonden. Daar intusschen het rigtingspunt niet hooger genomen kon worden, dan de lengte van den gekleedden soldaat, zoo stelde men voor, eene visier achter op den loop te plaatsen. De commissie verklaarde zich voor het verminderen der lading op 10¹/₂ wigtje.

2°. Vergelijking der uitwerking van bussen met twee groeven en kogels met randen, en andere, volgens het systema Delvigne-Ponchara.

De eerste soort van bussen hebben twee groeven of trekken; aan de kogels is een rand gegoten, welke in die groeven vat, en alzoo, het indrijven van den kogel met den hamer onnoodig makende, de lading gemakkelijker en spoediger doet plaats hebben. De bij de proef gebruikte kogels hadden eene speelruimte van 4 punten.

De bus *Delvigne-Ponchara* wordt met een kogel geladen met 3 punten speelruimte, welke onder op de ziel gebragt zijnde, zonder de kruidlading te kneuzen, aldaar door het aanzetten wordt plat gedrukt, zich in de breedte uitzet, alzoo de indruksels der groeven bekomt, en deze bij het verlaten der loop volgt.

Beide deze bussen, welke weinig meer tijd tot het laden vorderen dan de gewone geweren, werden tegen elkander vergeleken. Wat de kans van treffen aanging, behield de bus van *Delvigne* een groote overwigt vooral op de grootere afstanden.

De commissie met de beproeving belast, stelde voor: de bus *Delvigne-Ponchara* van ¹/₁₈, met percussie-slot in te voeren voor de ligte infanterie.

Ten slotte volgt eene verklaring dat de beschikbare middelen bij deze proeven zeer gering zijn geweest, en alles overhaast is geschied.

Vergelykende Staat der kans van treffen, bij deze proeven gevonden.

WAPENS.	LADING.	KANS VAN TREFFEN MET HET WAPEN.							
		Op den bok bevestigd.				Uit de vrije hand.			
		100 EL.	150 EL.	200 EL.	250 EL.	100.	150.	200.	250.
Inf.-gew. ¹ / ₁₈ .	13 wigtjes.	0,97	0,65	0,36	»	0,63	0,32	0,252	»
Id. »	10 ¹ / ₂ »	0,95	0,66	0,33	»	0,644	0,38	0,22	»
Bus met 2 groev ¹ / ₁₈ .	5 »	»	0,833	0,587	0,37	»	0,43	0,393	0,23
Bus <i>Delv.</i> ¹ / ₁₈ .	4 »	»	0,80	0,573	0,473	»	0,62	0,433	0,36

De indringings-kracht der kogels is bij de verzwakte lading van het infanterie-geweer, en bij de beide bussen voldoende bevonden.

Vergelykende proeven in Wurtemberg genomen, met ijzeren en houten veld-affuiten.

De ijzeren affuiten waren van eene eenvoudige zamenstelling en in 1823 ter beproeving vervaardigd, ééne voor kanon van 6 ℔ en eene voor houwtiser van 10 (6 Fransche duimen). Zij bestonden grootendeels uit gesmeed ijzer, hebbende alleen twee gegoten ijzeren frontstukken, voorzien van legers voor tappen en assen. De raders waren almede van ijzer. Evenzoo de voorwagen.

De houten affuiten waren van het systema *Gribeauval*.

Bij vergelijking der beide systema's werd bevonden, dat:

1°. Het gewigt der ijzeren en der houten affuiten met voorwagen, nagenoeg gelijk is.

2°. De kosten van de ijzeren affuit waren omtrent ¹/₄ minder dan die der houten. Daarbij geschiedde de vervaardiging van de eerste, in de helft van den tijd, aan de tweede besteed.

3°. Bij het vuren gaven de ijzeren affuiten meer recul, ook bukte het stuk sterk en de staart groef zich dieper in, op weeken grond.

4°. De ijzeren affuiten vertoonden zich voordeeliger ten opzichte van het gemakkelijk opleggen, meer stabiliteit en grooteren draaihoek.

5°. Betreffende de trekkracht, vond men op goede wegen geen verschil. Bij weekte gronden toonden de ijzeren raders zich voordeeliger.

6°. Oude afgekeurde stukken werden op beide soorten affuiten gelegd, en deze voor de schijf geplaatst; de voorwagens (zonder kisten) op den gewonen afstand achter de stukken; op ter wederzijden van de stukken geplaatste schijven was de bedienings-manschap afgeteekend. Een en ander zou dienen om den graad van beschadiging te onderzoeken op deze affuiten, door de treffende projectielen voortgebragt en het nadeel hetwelk de afspringende stukken bij de verbrijzeling der affuiten, de bediening zouden toebrengen.

Op afstanden van 306, 400 en 300 passen, werd op deze affuiten geschoten met kanons van 12 en 6 pd., en houwtser van 10 dm. met de gewone veldlading. De uitwerking is in het volgende tafeltje verrat:

Soort van project.	GETAL TREFFERS OP		AANTAL AFSPRINGENDE STUKKEN		
	de ijzeren affuit.	de houten affuit.	van de ijzeren affuit.	van de houten affuit.	
				stukk. ijzer en spijkers.	hout-splinters.
Kogels 12 p.	4	3	115	49	8
Kogels 6 p.	6	6	59	77	veel.
Gran. 10 dm.	5	6	97	96	77

NB. De eigenlijke uitwerking van deze uitspringende stukken tegen de schijven die de bediening voorstelden, wordt niet medegedeeld.

Ten opzichte van de reparatiën hadden de ijzeren affuiten zeer veel boven de houten voor; dewijl vijf smeden, zonder andere gereedschappen dan die bij de batterij voorhanden zijn, het verbrijzelde affuit uit de teruggevonden stukken (éclats) op nieuw zamenstelden, ééns in 37 en ééns in 30 werkuren, terwijl de onkosten de eerste maal slechts 92 francs en de tweede maal 84 francs beliepen. De houten affuiten vereischten meerdere middelen dan bij de batterijen voorhanden zijn.

Ten gevolge van het voordeelige rapport, door de commissie wegens de ijzeren affuiten uitgebragt, is thans de last gegeven, om eene batterij van 6 kanons en 2 houwtzers met ijzeren affuiten te voorzien, om de proeven op eene grootere schaal te vervolgen.

7.

Enkele Deutsche militaire tijdschriften, waaronder vooral de Darmstadter *Allgemeine-Militär-Zeitung* en de Berlijner *Soldaten-Freund*, geven dikwerf berigten over dienst-jubileën van verdienstelijke militairen. Het toeval heeft ons in de gelegenheid gesteld eene bijzonderheid van dien aard te vermelden. Den 14den October aanstaande namelijk, zal Z. Exc. de luit.-generaal J. J. Westenberg, lid van het Hoog Militair Geregtschhof, den verjaardag van zijnen zes-en-zestigjarigen, effectiven, onafgebroken en eervol besteeden dienstdag kunnen vieren, waarvan juist, op dag en datum, zestig jaren als officier; daarbij de vijftien mede gemaakte, en voor dubbele dienst rekenende veldtogten voegende, maakt dit eenen onafgebroken dienstdag van een-en-tachtig jaren, bij eenen op den 12den October te bereiken ouderdom van zes-en-zeventig jaren. Indien wij ons niet bedriegen, dan is de luit.-generaal WESTENBERG, na Zijne Majesteit den Koning, op dit oogenblik, de oudste der in werkelijke dienst zijnde officieren van het leger.

Den 14den October van het jaar 1774 in dienst getreden als kadet bij het regiment Prins Weilburg, werd hij den 14den October van het jaar 1780, tot vaandrig aangesteld. Daarna onderging hij de navolgende bevorderingen: Adjudant en vaandrig 23 mei 1781; eerste luitenant 29 maart 1789; kapitein 6 mei 1793; na verschillende overplaatsingen, luitenant-kolonel bij het 3de regiment van linie 14 juni 1809; daarna overgegaan bij het regiment *Velites* (later pupillen van de keizerlijke garde), en met het korps teruggekomen; den 18den juni 1814 in Hollandsche dienst; 2de kolonel bij het 3de bataillon infanterie milite, 8 oktober 1815; kolonel effectief der 7de afdeling infanterie, 19 februari 1818, doch om te rekenen van 1 januari; generaal-majoor en lid van het hooge militaire geregtschhof 20 December 1826; luit.-generaal September 1840. Ridder-benoemingen: tot ridder van de Unie, 8 mei 1808; tot die der *Reunie*, 7 maart 1812; ridder van de Militaire Willems-orde 3de klasse, 9 augustus 1815. Gedane veldtogten: in Vlaanderen met de Hollandsche armee in 1793 en 94; met de Hollandsche armee in Duitsch-

land tegen Oostenrijk in 1796; ingescheept te Texel met den generaal Daendels tegen Engeland 1797; met de Bataafsche-Fransche armee in Noord-Holland 1799; in Duitschland onder Augereau in 1800—1; in Duitschland onder Marmont 1804—5; met de Noord-armee onder L. Bonaparte in 1803; in Westfalen 1806; langs de kusten, onder de Winter (als veldtogt aangerekend) in 1808; onder Dumonceau in Brabant en Vlaanderen 1809; bij de groote reserve-armee in 1812; bij de Anglo-Hollandsche armee in Nederland en Frankrijk 1815.

De groote veld- of herfst-manoeuvres der Pruisische troepen hebben, volgens koninklijke verordening, eene nieuwe en nuttigere strekking verkregen, waardoor het ware doel dezer groote troepenbewegingen: vorming en oefening namelijk der hoogere en mindere aanvoerders, zal bevorderd worden. De manoeuvres zullen niet meer volgens vast en vooraf bepaalde dispositiën of zoogenaamde programma's plaats hebben. De koning behoudt zich voor, slechts een algemeen denkbeeld op te geven, en de uitvoering aan de kommanderende generaals over te laten. Z. M. wil daardoor niet alleen gelegenheid geven tot het werkdadig ontwikkelen van krijgskundige talenten, maar wil ook langs dien weg den persoonlijk begaafden leeren kennen! Deze manoeuvres zullen in het vervolg 8 dagen lang aanhouden, en geenszins op lang te voren aangewezen terreinen plaats hebben, ten einde op deze wijze aan het geheele gebied der hoogere en lagere troepen-aanvoering, de uitgebreidste speelruimte te geven; met andere woorden, Z. M. verlangt in persoon een *examen rigorosum* af te nemen. Men ziet in dezen maatregel de voorbereiding tot eene juiste schifting van het *kaf* en het *koorn*, waarvan het Pruisische gouvernement schijnt zwanger te gaan: een kernvol denkbeeld, dat van voortgang getuigt.

Op den 1sten Augustus 1840 heeft de Pruisische oorlogsminister, aan zijnen monarch ter hand gesteld, het nieuwe, onder zijn opzicht bearbeide reglement voor de velddienst, 't welk nog in het najaar ingevoerd zou worden. Welligt zou dit reglement, met het Fransche en Hessische reglement voor de velddienst, dat bijzonder kernachtig bearbeid is, tot leidraad kunnen dienen voor een dergelijk voorschrift ten dienste van ons leger. De behoefte aan eenen dusdanigen leidraad is groot, terwijl de uitvoering van zulk eenen nuttigen arbeid, de blijvende reputatie van eenen oorlogsminister zoude kunnen uitmaken.

De maand September was zeer belang- en leerrijk voor het Deutsche soldatenwezen, terwijl zij getuige is geweest van het hooge gewigt, 't welk men in de loopende oogenblikken aan eene voorbereidende oorlogsoefening hecht. Het eerste Pruisische legerkorps, ter sterkte van ongeveer 21,000 man, heeft bij Königsberg, volgens den nieuwen maatregel (zie boven) negen groote veld-manoeuvres uitgevoerd; slechts twee parade-dagen (!) waren er toegestaan. Het 8ste korps van het Deutsche bondslager (Wurtemberg, Baden en Hessen), ter sterkte van 24,329 man, heeft in de omstreken van Heilbronn, insgelijks zes veld-manoeuvres op eene groote schaal uitgevoerd, waarbij Z. M. de koning van Wurtemberg als hoogste scheidsreger heeft gefungeerd. De toevloed van vreemde officieren, om dit belangwekkend schouwspel te zien, waarbij de oplossing van een gewigtig vraagstuk (*om trent het mogelijke ensemble van Deutsche bondskorpsen*) eenigzins kan benaderd worden, was zeer groot. In de eerste dagen telde men er reeds meer dan 250. (*Misschien was het ook voor eenige onzer officieren nuttig geweest deze oefeningen bij te wonen.*) Bij Neuremberg heeft zich een Beijersch legerkorps van ongeveer 18,000 man verzameld. De contingenten van Hamburg, Oldenburg en die van andere Hanzee-steden, hebben zich insgelijks, bij Oldenburg, vereenigd tot het uitvoeren van brigade-manoeuvres. Deze oorlogs-oefeningen, vroeger in de Oostenrijksche erflanden slechts op eene kleine schaal uitgevoerd, zullen dit jaar een grootscher karakter aannemen. Bij Praag, bij Theresienstad bij

Weenen en bij de vesting Josephstad, zullen groote troepenvereenigingen van alle wapenen plaats hebben. Bij den eerstgenoemde stad zijn de veld-manoeuvres reeds afgelopen; de aldaar vereenigde troepen waren ter sterkte van 25,000 man. De sterkte der andere oefenings-kampen is onbekend, doch moeten gezamenlijk ongeveer 30,000 man bedragen. De groote troepen-vereenigingen met de kleinere brigade-vereenigingen welke in onderscheidene oorden van Duitschland hebben plaats gehad, vormen een leger van ongeveer 130,000 man, dat zich in het *ensemble* geoefend heeft.

Duitschland schijnt zich alzoovoor te bereiden op de dingen die mogelijkwijze kunnen geschieden; vooral in Pruisen en Oostenrijk bespeurt men sedert kort eene aanmerkelijke nadering tot het praktische oorlogsleven, en vermindering van parade-cultuur. In de beide genoemde Staten hebben ook aanhoudend, met kleine aantallen, en dus weinig gerucht makende, pensionneringen plaats van officieren die niet meer voor de veld- of oorlogsdienst bruikbaar zijn.

Volgens de loopende geruchten, schijnt ons hoog militair bestuur ernstig bedacht te zijn om eenige wijzigingen te brengen in de bepaking, het hoofddekseel en de monstrueuse patroontasch der infanterie. Dit schijnt eene verwijdering der parade-cultuur aan te duiden, en daarmede beginnende mag men verwachten, dat ook de antimilitaire pantalon eene heurt zal krijgen, even als het infanterie-geweer, dat sedert jaren in *oppositie* is met het oog, met de kaken en met den goeden wil onzer infanteristen, en dat, met den patroontasch, een vrij koppig *ensemble* vormt.

De eerste divisie infanterie, onder de bevelen van Z. Exc. den luit.-generaal baron van Geen, heeft eene gewijzigde indeeling verkregen, door de zamenvoeging der afdeeling grenadiers en der afdeeling (de beide bataillons) jagers, tot eene brigade, zijnde de eerste, welke alzoovut 4 bataillons bestaat. De tweede brigade is alsnu uit de 1ste en 5de afdeelingen infanterie en derhalve uit 8 bataillons zamengesteld. De 1ste 2de en 3de divisie van het algemeen depot der landmagt, mede bij de eerste divisie infanterie gevoegd, zijn niet bij de brigaden ingedeeld.

Volgens de loopende geruchten, zouden de onlangs tot luit.-kolonel bevorderde majoors in het genot gesteld worden van de tractementen aan dien rang verknocht. Deze regt-erkenning zal te meer genoegen doen, aangezien de bezuiniging luttel en de aanspraak billijk was, en voor zoo verre bekend is, geene dergelijke bezuinigingsmaatregelen ten opzichte der burger-ambtenaren genomen waren. Men begon reeds *a het zonder bezwaar* (eigenlijk zonder verligting) van 's rijks schatkist, als eene epidemische legerziekte te beschouwen, die het meest de middelbare rangen bedreigde.

Uit het *Journal des sciences militaires* en uit het *Journal der armes spéciales*, n°. 1 van dit jaar, hebben wij met bijzonder veel genoegen

opgemerkt, dat het werk van onzen verdienstelijken kapitein J. G. W. MERKES, adjudant van Z. K. H. den Prins Veldmaarschalk, getiteld: *Algemeen Overzicht van verschillende zoo oude als nieuwe praktijken betrekkelijk het bouwen van bekleedingsmuren, enz.* (bij de Erven DOORMAN 1837), in de Fransche taal is overgebracht. De Fransche kapitein-ingenieur H. C. GAUBERT, oud-elève der Polytechnische school, heeft deze vertolking met hooge aanmoediging en goedkeuring van den Franschen oorlogs-minister, vrij goed ten einde gebracht. De schrijver van het oorspronkelijke werk is daardoor zeer aangenaam verrast geworden, aan zijnen verdienstelijken arbeid eene even zeldzame als eervolle onderscheiding heeft ziende te beurt vallen. *Tout vient à point à qui sait attendre.*

De heer SPOELSTRA heeft een Fransch werk in het Nederduitsch overgebracht, dat ten titel voert: *De militaire welsprekendheid, of de kunst om op het gemoed der soldaten te werken.* Op de *titulatuur* oordeelende, zou dit werk nut kunnen stichten. Wij hebben voorsnog niet opgemerkt, dat de Vertaler de boekery onzer Tweede Kamer met zijnen arbeid verrijkt heeft.

De *volgreeks van oorspronkelijke voorbeelden en studiën voor het teekenen met potlood*, zijnde de leercursus van den kunstschilder en militairen Akademie leeraar C. HUYSMANS, en door hem, onder den titel: *Het Landschap*, in het licht gegeven, is thans met den 6den bundel gesloten. Met toenemende belangstelling hebben wij dezen kunstarbeid in elken uitkomenden bundel van 6 platen, gadesgeslagen. Aestetisch gevoel, bij zuiverheid van tekening en smaakvolle stoffering, zijn de meest sprekende hoedanigheden der modellen, welke in dezen leercursus ter navolging aangeboden worden, en die den kunstlievenden schilder tot duurzame eer zullen verstreken.

BRIEFWISSELING.

Een bij ons ontvangen brief uit Moersbergen, van den 13den September, te laat voor dit nummer ontvangen zijnde, zal in het volgende worden opgenomen.

ERRATA.

In N° 1. bladz. 22. eerste kolom, regel 32 van onder staat: *Rotiers*, lees: *Rottiers*.

— — — — — 15 — — — — staat: *Sakan* en *Lenkevau*, lees: *Salian* en *Lenkoran*.

Vervolgens het artikel in dit nummer: *Nog een woord over het belang enz.*, is bij vergissing met een X geteekend, moet zijn: M.....

BIJLAGE III.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 9de DEEL, N°. 5.

(Maand September, 1840.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Bij het wap. der inf. in Oost-Indie, tot 2de luit.: de kadets D. J. Uhlenbeck, J. A. B. J. La Tour, M. J. van Thienen en W. A. van Rees. Bij het wap. der art. in Oost-Indie, tot 2de luit.: de kadets J. L. Moerman, P. H. Koster, J. L. Lindwurm, H. K. E. van Clermont, J. T. van Bloemen Waanders en C. Schotborgh. Bij het wap. der kav. in Oost-Indie, tot 2de luit.: de kadets T. S. Manden, L. A. Abbink en G. J. H. B. Schreuder. Bij het wap. der genie en sapp. in Oost-Indie, tot 2de luit.: de kadets C. M. H. Hooft, F. van Lelyveld en K. C. A. Graaf van Hogendorp, allen van de Kon. Mil. Akad. Bij de 6de afd. inf. tot luit.-kol. de maj. S. T. A. Hubar van de 1ste afd. inf. Bij de afd. jag., tot komm. der afd.: de luit.-kol. K. A. Göetz, thans komm. van het 1ste bat. der afd. Bij het 1ste bat. der afd. tot komm.: de maj. J. L. Madiol, van het 2de batt. der afd. Tot adj. bij den prov. komm. van Groningen en Drenthe: de kap. H. F. Busch, van de 4de afd. inf. Bij het wap. der art. in Oost-Indie, tot 2de luit.: de wachtm. tit. J. Sikkens, van het korps rijd. art. Bij het wap. der gen. en sapp. in Oost-Indie, tot 2de luit.: de serg. E. A. Haitink, van het korps min. en sapp., de serg. tit. G. H. Slencker, van het 1ste batt. veld-art., de wachtm. tit. J. D. Bar. Sweerts de Landas, van het korps rijd. art. Bij het wap. der kav. in Oost-Indie, tot 2de luit.: de Hr. E. C. de Casembroot. Tot plaats-maj. van de 1ste kl. in de Willemstad: de kap. C. J. van Ellinckhuizen, van de 3de afd. inf. Tot plaats-maj. van de 3de kl. te Grave: de 1ste luit. G. van Beverwijk van de

2de afd. inf. Tot mil.-comm. in de prov. Vriesland: de kap. Johan Hora Adema, van de ontb. mob. Vriesche Schutt. Tot luit.-gen.: de gen.-maj. Boreel, opperbev. der kav., Schuurman, dir.-gen. van oorl., Westenberg, lid van het hoog mil. gerechtsh., Snouckaert van Schauburg, prov. komm. van Zuid-Holland, Trip, adj.-gen. van Z. M. den Koning; de drie laatstgem. onder voortdurend genot van hun tegenwoordig tractem.

Verplaatsingen.

Bij de 1ste afd. inf.: de maj. A. D. Weber, van de 9de afd. inf. Bij de 9de afd. inf.: de maj. A. J. P. Storm de Grave, van de 4de afd. inf. Bij de 6de afd. inf.: de 2de luit. L. J. van Dinter, van het alg. Dep., de kap. F. G. H. Caron, van de 9de afd. inf. Bij de 3de afd. inf.: de 2de luit. D. P. C. Potgieter van Laar, van de 2de afd. inf. Bij de 3de div. van het alg. Dep. der landm.: de 2de luit. W. Pordon, van de 9de afd. inf.

Eervol ontslagen.

Den tijd. offic. van gez. van de 3de kl. J. W. Beausar, van de 7de afd. inf.

Non-activiteits-tractement verleend aan:

Den kap. P. D. Leendertzen, van de 6de afd. inf.

Gepensioneerd.

De gen.-maj. Brade, plaats. komm. van de 2de kl. te Maastricht.

Overleden.

De luit.-kol. T. C. Arensma, plaats. komm. van de 3de kl. te Leiden. De 1ste luit. A. F. G. de Raadt, van het 3de batt. art. nat. mil. De 2de luit. G. V. S. van Uttenrodt, van de 4de afd. inf.

BILAGE III.

(Maand September, 1840.)

De afz. int. Tot nu komt in de prov. Vriesland: de kap.
Johann Hovr Adams, van de oost. nob. Vriessche Schout. Tot
int. gen.: de gen.-maj. Borel, opperder, der kav. Schout.
man, die gen. van oost., Westenberg, lid van het hoogste
gerecht. Spontaanert van Schanburg, prov. Komm. van Zuid-
Holland, Tap, zijt gen. van X.M. den Koning; de drie laatste
gen. ander voortvarend genot van hun tegenwoordig trakten.

Verplaattingen

Bij de int. int. de maj. A. D. Weiser, van de 2de
afz. int. Bij de 3de afz. int. de maj. A. J. P. Sluis de Grave,
van de 4de afz. int. Bij de 5de afz. int. de 2de int. J. J.
van Dinter, van het afg. Dep., de kap. K. G. W. Geron, van
de 6de afz. int. Bij de 7de afz. int. de 2de int. D. P. C.
Poligier van Laar, van de 8de afz. int. Bij de 9de afz. int.
het afg. Dep. der landm.: de 2de int. W. Louren, van de
10de afz. int.

Koninkrijk ontlasten

Den 1ste okt. alle van het van de 2de int. J. W. Beunen, van
de 7de afz. int.

Non-actanten (verloofte) verzoeken naar:

1ten kap. P. D. Leendert, van de 8de afz. int.

Gedeponeerd

De gen.-maj. Breda, plaats. Komm. van de 2de int. te
Manticht.

Overleden

De int. int. T. C. Arzema, plaats. Komm. van de 2de int.
te Londen, de int. int. A. M. G. de Hilde, van het afg.
ball. int. int. int. D. 2de int. G. V. S. van Londen, van
de 4de afz. int.

LAATSTE BENOEMINGEN OVERZAAKINGEN IN VERANDERINGEN IN HET LEGER.

REGIMENT

Bij het wap. der int. in Oost-Indië, tot 2de int.: de kap.
D. J. Eilandeck, J. A. B. A. la Tour, M. J. van Thienen en
W. A. van Bree. Bij het wap. der int. in Oost-Indië, tot
2de int.: de kap. J. J. Bormann, P. H. Koster, A. J.
Kishwara, H. R. E. van Ommen, J. T. van Hoozen Wan-
ders en C. Godebold. Bij het wap. der kav. in Oost-Indië,
tot 2de int.: de kap. T. S. Menden, G. A. Zbinden en C.
H. E. Schuender. Bij het wap. der gen. en sopp. in Oost-
Indië, tot 2de int.: de kap. G. H. H. Hoort, T. van Lijp-
veld en R. C. A. Groot van Hoogenloep, allen van de Kon. Int.
Afz. Bij de 8de afz. int. tot int. int. de maj. J. A. Hinder,
van de 1ste afz. int. Bij de 9de afz. int. tot Komm. der int.: de int.
kol. A. A. Goetz, thans Komm. van het 1ste int. der 2de
afz. int. tot int. tot Komm.: de maj. J. L. Mathol, van het 2de
int. der int. Tot afg. bij den prov. Komm. van Groningen
en Drenthe: de kap. H. F. Busch, van de 4de afz. int. Bij
het wap. der int. in Oost-Indië, tot 2de int.: de wachm.
int. J. Sikken, van het korps rijd. art. Bij het wap. der gen.
en sopp. in Oost-Indië, tot 2de int.: de reg. E. A. Hillink,
van het korps min. en sopp., de reg. int. G. H. Stegeler,
van het 1ste int. rijd. art., de wachm. int. J. H. Ber. Swartz
de landm. van het korps rijd. art. Bij het wap. der kav.
in Oost-Indië, tot 2de int.: de int. E. C. de Caspinoel.
Tot plaats. maj. van de int. int. in de Willemsstad: de kap.
G. J. van Elshouten, van de 8de afz. int. Tot plaats. maj.
van de 2de int. te Gera: de int. int. G. van Betswijk van de